

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Ústav speciálněpedagogických studií

Diplomová práce

Bariéry v životě osob se zrakovým postižením

Bc. Šárka Bečicová

Olomouc: 2022

Vedoucí práce:

PhDr. Kateřina Kroupová, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Olomouci dne 20. 6. 2022

podpis

Děkuji paní PhDr. Kateřině Kroupové Ph.D. za odborné vedení, pomoc a cenné rady při zpracování této práce. Děkuji také všem respondentům za vyplněné dotazníky a rozhovory do této práce. Velké poděkování patří také mému manželovi za pomoc a podporu v době mého studia.

Citát

„Je jenom jedna cesta za štěstím, a to přestat se trápit nad tím, co je mimo naši moc.“

Obsah

Úvod.....	7
I. Teoretická část	9
1 Zrakové postižení a jeho charakteristika.....	10
1.1 Klasifikace osob se zrakovým postižením.....	11
1.2 Speciálně pedagogická hlediska pro osoby se zrakovým postižením.....	15
1.3 Příčiny zrakového postižení.....	19
1.4 Důsledky zrakového postižení a limity, které z něj vyplývají.....	21
2 Zrakové vady vyskytující se ve výzkumném souboru.....	23
2.1 Popis stupně a typu zrakového postižení.....	23
3 Bariéry v životě osob se zrakovým postižením.....	24
3.1 Fyzické bariéry.....	24
3.2 Psychické bariéry.....	24
3.3 Architektonické bariéry.....	25
3.4 Sociální bariéry.....	26
3.5 Komunikační bariéry.....	26
II. Praktická část.....	28
4 Koncepce výzkumu	Error! Bookmark not defined.26
4.1 Charakteristika výzkumu.....	29
4.2 Charakteristika výzkumného souboru.....	29
4.3 Cíl práce a stanovené hypotézy/výzkumné otázky.....	29
4.4 Metody získávání dat.....	31
4.5 Realizace výzkumu.....	31
5 Analýza a interpretace výsledků výzkumu	32
5.1 Jak ovlivňují psychické bariéry život osob s postižením zraku?.....	34
5.2 Jak ovlivňují fyzické bariéry život osob s postižením zraku?.....	35
5.3 Jak ovlivňují sociální bariéry život osob s postižením zraku?.....	36
5.4 Jak ovlivňují komunikační bariéry život osob s postižením zraku?.....	36
5.5 Jak ovlivňují architektonické bariéry život osob s postižením zraku?.....	37
6 Diskuse.....	45
7 Doporučení pro praxi.....	48
Závěr.....	49

Literatura	50
Seznam tabulek a grafů.....	55
Seznam příloh.....	56

Úvod

Ve své diplomové práci se zabývám problematikou pěti druhů bariér z pohledu osoby s postižením zraku. Jedná se o bariéry fyzické, psychické, sociální, komunikační a architektonické, kterými se zabývám ve výzkumné části práce. Bariérou jsou překážky, na které můžeme narazit na každém kroku. Ve městě Brně, ale i v jiných městech jsou určité úseky v komunikacích, které místy nebo zcela postrádají navigační prvky.

Tato místa nejen, že neumožňují bezpečný pohyb osob s postižením zraku. Ale mohou být dokonce životu nebezpečná. Člověk, který nevidí, nedokáže bez těchto důležitých navigačních prvků správně posoudit, kde přesně se nachází, a proto mu může hrozit vážné nebezpečí úrazu. Při chůzi městem mohou na nevidomou osobu čekat bariéry v podobě výkopů, upoutávek obchodů a restaurací typu A, které obvykle zasahují do části chodníku. Bariérou se mohou stát také chybějící navigační prvky, podle kterých se nevidomí lidé orientují a mohou způsobit zranění způsobené pádem a přinejhorším skončit pod koly projíždějícího dopravního prostředku. Každý den dochází k vážným dopravním nehodám a oběťmi jsou lidé různého věku od nejmenších až po nejstarší. Mezi tyto oběti patří také chodci. Pokud však navigační prvky na určitých místech chybí, musí tito lidé požádat o pomoc, komunikovat s okolím, což by mohlo být v případě komunikační bariéry problém. Při přestupu na jiný dopravní prostředek MHD je důležité se bezpečně přemístit do vhodného dopravního prostředku směřujícího do místa určení.

Emocionální bariéra, může nejen bránit i v přemýšlení, ale i dalším samostatným pohybu osoby s postižením zraku. Psychologická bariéra zabraňuje chovat se spontánně a jako psychologické bariéry mohou působit také některé společenské normy.

Pro svůj výzkum týkající se architektonických bariér jsem vybrala dva velmi často využívané přestupní uzly. Zastávku autobusů městské hromadné dopravy směřující na Polikliniku Lesná v Brně a vlakové spojení, které se nachází v blízkosti této polikliniky. Celá trasa je zdokumentovaná s popisem míst, kde chybí navigační prvky. Výzkum je podložen zprávou konzultanta pro odstraňování bariér, který se touto problematikou již mnoho let zabývá.

Jeho zpráva byla odeslána na Magistrát města Brna k dalšímu opatření. Cílem práce je na základě analýzy konkrétních dopravně – technických prvků ve vybraném přestupním uzlu Štěfánikova čtvrť a Lesná v Brně zhodnotit současný stav pohledem nevidomého

člověka dle bezpečnosti, jednoduchosti, užítí a přehlednosti. Na základě zjištění budou navržena doporučení, která pomohou zvýšit bezpečnost a komfort osobám se zrakovým postižením.

Téma práce je mi velmi blízké z důvodu více než dvacetileté zkušenosti při spolupráci s různými pomáhajícími organizacemi, které sdružují osoby s postižením zraku.

I. Teoretická část

1 Zrakové postižení a jeho charakteristika

Tato kapitola se věnuje oblastem zrakového postižení. Člověk se zrakovým postižením je stejně důležitý jako ostatní lidé, avšak jeho obtíže mu však znesnadňují přípravu a konání běžných činností v jeho životě.

Vrubel (2015) předkládá, že z 80 % vnímáme naše okolí zrakem a snížení zrakového vnímání se promítne i do vzdělávání a zároveň předkládá, že postižení zraku se v České republice hodnotí podle tří hledisek - medicínského, funkčního a sociálního. Zrakem vnímáme podněty z okolí, vstřebáváme informace. Důležitost zraku lze popsat tím, že náš zrak nám zrcadlí svět okolo nás, proto je důležité o něj preventivně pečovat, aby byl zachován v co největší stávající kvalitě.

Synek, Skorkovská (2004) popisují zrakové vnímání jako komplikovaný proces optické soustavy oka. Dle Kochové, Schaeferové (2015) je k vidění nutné zapojit oko, oční nerv a mozkové centrum.

Beneš (2019) uvádí, pokud člověk ztratí zrak, má určitou možnost ho nahradit jinými smysly. Dále člověk se zrakovým postižením ke svému životu potřebuje:

- Orientaci a pohyb v prostoru
- Komunikaci
- Studium
- Koničky a záliby
- Každodenní péči o sebe, blízké a domácnost
- Čtení
- Psaní a zpracování informací
- Přípravu a výkon zaměstnání

V dalších bodech se zmiňuje také o seberealizaci osobnosti, jako je hygiena, výběr vhodného oděvu, příprava jídla. Pokud však dojde k poškození zraku, má to vliv na celou osobnost člověka.

Podle WHO jsou osoby se zrakovým postižením lidé s různými druhy a stupni snížených zrakových schopností, u kterých i při pravidelné korekci (chirurgické, optické) činí jejich vady problémy v činnostech v běžném životě. Dále uvádí, že osoba se zrakovým postižením je ta, která má postižení zrakových funkcí trvajících i po medicínské léčbě anebo

po korigování standardní refrakční vady a má zrakovou ostrost horší než 0,3 (6/18) až po světlocit, nebo je zorné pole omezeno pod 10 stupňů, tato osoba užívá nebo je potenciaálně schopna užívat zrak na plánování a vlastní provádění činnosti. Speciální pedagogika ve svých oblastech za jedince se zrakovým postižením považuje osobu trpící oční vadou nebo onemocněním, a které i při nejvhodnější nápravě neumožňuje zrakové vnímání vykonávání běžných činností. Finková, Ludíková, Růžičková (2007).

Odhady zrakového postižení a jeho příčinami se v národním očním průzkumu zabývali v Malajsii Che FLM, Salowi MA, Mustari Z, Husni MA, Hussein E, Adnan TH a kol., (2018). Z celkového průzkumu vyplynulo, že z celkového počtu 15 000 vyšetřených subjektů se v 83 % bylo možné vyhnout slepotě, neléčená katarakta se týkala 58,6 % subjektů, diabetická retinopatie byla u 10,4 % subjektů, glaukom se objevil u 6,6 %.

Přehled oblastí poruch zrakového vnímání podle Moravcové (2004)

- Zraková ostrost
- Okulomotorické poruchy, porucha prostorového vidění, dvojité vidění
- Narušení zorného pole
- Obtíže při zpracování zrakových vjemů
- Poruchy barvocitu
- Poruchy adaptace na tmou a oslnění
- Porucha citlivosti na kontrast

1.1 Klasifikace osob se zrakovým postižením

Klasifikace osob se zrakovým postižením posuzuje z hlediska medicínského, ze speciálně pedagogického, školského, psychologického i sociálního a lze jí třídit podle různých kritérií. Zraková vada se dle Moravcové (2004) také třídit podle toho, v jaké oblasti vnímání se porucha nachází a zrakové vady rozděluje na vrozené, získané a podle poruch vnímání zrakem. Uvádí, že mezi nejčastější postižení zraku patří slabozrakost, lehká, střední a těžká orgánová vada, která se projevuje poruchou zrakového vnímání, člověk nemůže číst běžné velikosti písma. Podle Valenty (2021) vizus a zorné pole jsou základními charakteristikami pro klasifikaci zrakového postižení.

Nejprve si ozřejmíme rozdíl mezi zrakovou vadou a postižením zraku. Zrakovou vadu uvádí Beneš (2019) jako odlišnost v psychickém, kognitivním, pohybovém a socializačním

vývoji u osoby se ztrátou funkčnosti zraku. Postižení zraku Beneš (2019) předkládá jako sníženou schopnost vnímání z důvodu narušení zrakových funkcí.

Postižení zraku uvádí WHO jsou dva rozdílné názvy: Disorder je porucha, vada a je vymezena jako nemoc. Disability je omezení vykonávat nějakou činnost, která je pokládána za normální. Porucha zraku je zhoršování zraku a patří mezi oční vady. Může se projevovat sníženým viděním do dálky nebo na blízko, ale také dalšími příznaky poruch zraku. Hamadová, Květoňová Nováková (2007) uvádí, že z psychologického hlediska u osob se zrakovým postižením má vada zraku vliv na fyzický i psychický vývoj člověka.

Nováková (2004) rozděluje zrakové vady podle doby vzniku na získané a vrozené.

Vada se projevuje závažným nevyvinutím, snížením nebo zkreslující činností zrakového analyzátoru očí. Hamadová, Květoňová, Nováková (2007) předkládá, že vada i později vzniklá vada je velkou zátěží pro psychický vývoj dítěte, než je vrozené postižení.

Zrakové vady lze rozdělit podle různých kategorií. Hamadová, Květoňová, Nováková (2007) uvádí jako nejčastěji prezentovaným hlediskem stupeň postižení zraku, přičemž se vychází ze zrakové ostrosti. Sovák a kol. (2000) zase uvádí vady zraku jako všechny poruchy vidění. Zraková vada se dá dle Moravcové (2004) také třídit podle toho, v jaké oblasti vnímání se porucha nachází.

Rozdělení zrakových vad podle Květoňové, Švecové (2000)

- Ztráta zrakové ostrosti
- Postižení širě zorného pole
- Okulomotorické problémy
- Obtíže se zpracováním zrakových informací
- Poruchy barvocitu

Dalším dělením lze vady rozdělit. Vady vrozené a získané podle Hamadové, Květoňové, Novákové (2007) vznikají již před narozením a vady zraku, které vznikají později. Podle délky vzniku na vrozené a získané a dle etiologie na orgánové a funkční. Podle délky trvání na krátkodobé a dlouhodobé. Rozdělení podle stupně postižení zraku na slabozrakost, zbytky zraku a nevidomost.

Světová zdravotnická organizace WHO definuje osoby s různými stupni a druhy postižení zraku v 10. Revizi MKN 10 Dostupné z: (<https://www.who.int/news-room/fact-sheets>)

WHO v globálních datech uvádí, že na světě žije více než 261 milionů lidí se zrakovým postižením z toho přibližně 31 milionů nevidomých. Mezinárodní klasifikace nemocí a souvisejících zdravotních problémů (MKN): H53-H54 - Poruchy vidění a slepota [online]. 1. 1. 2022 [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: (<https://mkn10.uzis.cz/prohlizec/H53>)

Rozdělení zrakových vad podle délky trvání na:

- Krátkodobé
- Opakující se
- Dlouhodobé
- Chronické

Klasifikace dle mezinárodní zdravotní organizace. WHO, MKN 10 člení to, jaká část zraku je postižená od H 00 - H 59 (WHO uvádí vymezení zrakových vad podle oblasti postižení zrakového analyzátoru). Dostupné z: (<https://www.who.int/news-room/fact-sheets>)

H 00 – H59	Vymezení zrakových vad podle oblastí postižení zraku
H 00 - H06	Nemoci očního víčka, slzného ústrojí a očnice
H 10 - H13	Onemocnění spojivky
H15 - H22	Nemoci skléry, rohovky, duhovky a řasnatého tělíska
H 25 - H28	Onemocnění čočky
H 30 - H 36	Nemoci cévnatky a sítnice
H40 - H42	Glaukom
H43 - H 45	Nemoci sklivce a očního bulbu
H46 - H 48	Nemoci zrakového nervu a zrakových drah
H 49 - H 52	Poruchy očních svalů, binokulárního pohybu, akomodace a refrakce
H 53 - H54	Poruchy vidění a slepota
H 55 - H 59	Jiné nemoci a očních adnex

Tabulka 1: WHO Členění zrakových vad podle oblastí postižení zrakového analyzátoru

Moravcová (2004) Rozdělení zrakových vad podle stupně postižení na:

Poruchy binokulárního vidění

- Slabozrakost
- Zbytky zraku
- Nevidomost

Cerha, Langrová (2020) popisují nevidomé jako osoby, které nemohou zrakem rozpoznat osoby ani předměty v jejich blízkosti, ale snaží se informace získávat ostatními smysly. Hamadová, Květoňová, Nováková (2007) popisuje osoby s vrozenou nevidomostí jako osoby s nižší úrovní sociální interakce, které se v cizím prostředí stávají odkázanými na pomoc druhých osob.

Praktickou nevidomost Finková, Ludíková, Růžičková (2007) uvádí jako snížení zrakové ostrosti pod 3/60.

Rozdělení dle typu postižení na:

- poruchy zrakové ostrosti;
- poruchy barvocitu;
- poruchy binokulárního vidění;
- okulomotorické poruchy.

V následující tabulce je rozdělení postižení zraku dle tuzemských oftalmologů. Kuchynka (2007) klasifikuje osoby se zrakovým postižením podle zrakové ostrosti.

Zrak	Rozmezí	Zraková ostrost
normální	Zraková ostrost větší než	6/18
Zrakové postižení	Zraková ostrost je v rozmezí	6/18 – 6/60
Vážné zrakové postižení	Zraková ostrost je v rozmezí	6/60 – 3/60
Slepota	Zraková ostrost je menší než	3/60

Tabulka 2: Klasifikace osob se zrakovým postižením podle Kuchynky (2 000)

WHO dělí zrakové postižení do dvou základních kategorií slabozrakost a slepota. Slabozrakost se zrakovou ostroší lepšího oka s nejlepší možnou korekcí nižší

než 6/18 (20/60, 0,3). A rovnou nebo lepší než 3/60 (20/400, 0,05). V případě omezení zorného pole jde o interval od 20 do 10 stupňů. Slepota je definována zrakovou ostrostí lepšího oka s nejlepší zrakovou korekcí nižší než 3/60 (20/400, 0,05), v případě omezení zorného pole jde o zorné pole užší než 10 stupňů. Hamadová, Květoňová, Nováková, (2007) uvádí časté projevy vad u dětí: vzhled očí, další projevy, projevy při vyučování.

Poruchy vidění

Kategorie zrakové vady	Rozdíl zrakové ostrosti	
	Horší než	Stejně nebo lepší než
0 Mírná nebo žádná zraková vada		6/18 3/10 (0,3) 20/70
1 Středně těžká zraková vada	6/18 3/10 (0,3) 20/70	6/60 1/10 (0,1) 20/200
2 Těžká zraková vada	6/60 1/10 (0,1) 20/200	3/60 1/20 (0,05) 20/400
3 Slepota	3/60 1/20 (0,05) 20/400	1/60* 1/50 (0,02) 5/300 20/1200)
4 Slepota	1/60* 1/50 (0,02) 5/300 (20/1200)	Vnímání světa
5 Slepota	Žádné vnímání světa	
9	Nezjištěna nebo nespecifikována Nebo počítání prstů na vzdálenost jednoho metru	

Tabulka 3: WHO MKN 10 klasifikace poruch vidění a nemoci oka (H00 – H59)

Finková, Ludíková, Růžičková (2007) zase uvádí, že WHO považuje výskyt těžkých zdravotních postižení z celosvětového pohledu jako velmi závažný problém.

Odhaduje se, že počet nevidomých ve světě se pohybuje kolem 45 milionů a 135 milionů lidí trpí závažným zrakovým postižením. V České republice žije přibližně 1 200 000 občanů se zdravotním postižením. „Oboustranné zničení zrakového pole je příčinou „korové slepoty“. Synek, Skorkovská (2004, s. 47).

1.2 Speciálně pedagogická hlediska pro osoby se zrakovým postižením

Speciální pedagogové vycházejí z podkladu medicínského, ale zabývají se zejména speciálněpedagogickými faktory vzniku onemocnění. Zaměřují se v první řadě

na socializaci jedince, které je velmi důležité pro další osobní rozvoj. Speciálněpedagogické aspekty sledují dobu vzniku, etiologii i dobu trvání.

Zrakové postižení Podle Beneše (2019) vnímání jedince ovlivňuje neuspokojivé a tím zkreslené vnímání zrakem. Zrak nám umožňuje rozvíjet vnímání, paměť, utváří představy, určuje vzdálenosti, podává informace o okolí a umožňuje orientaci v prostoru.

Ludíková, Finková, Růžičková (2007) dělí osoby se zrakovým postižením na čtyři kategorie

Osoby s poruchou binokulárního vidění;

Osoby slabozraké;

Osoby se zbytky zraku;

Osoby nevidomé.

Osoby s poruchou binokulárního vidění jsou dle Finkové, Ludíkové, Růžičkové (2007) skupinou s nejvyšším výskytem poruchy. Porucha je funkční a na dalším postupu pak záleží, kdy je odhalena. Nejčastěji tato porucha postihuje děti do věku 8 let, v pozdějším věku jde už těž odstranit. Rozvoj binokulárního vidění začíná od narození a v průběhu předškolního věku dochází k jejímu dozrání. Dle Finkové (2011) se binokulární vidění dělí na tři stupně: simultánní vidění, fúzi a stereopsi, kterou pokládá za nejvyšší fázi binokulárního vidění.

Poruchy binokulárního vidění

Binokulární vidění	Vývoj	Patologie	Léčba/ Náprava
Binokulární vidění jednoduché	Vidí oběma očima současně	x	Poruchy v této oblasti mohou vést k šilhavosti a tupozrakosti
Porucha binokulárního vidění	Přerušen	Vznik šilhání a tupozrakosti, různé příčiny	Šilhavost a tupozrakost spolu úzce souvisí. Důležitá je včasná diagnostika.

Šilhavost (Strabismus) Funkční porucha, dvojité vidění	Oči nehledí rovnoběžně, 1 oko se odchyluje.	Porucha rovnovážného postavení očí.	Přidělení korekčních brýlí, okluzorů. Za pomoci korekčních pomůcek se jedná o obnovu funkce oka, existuje více druhů.
Tupozrakost (amblyopie) Funkční porucha, útlum	Snížení zrakové ostrosti jednoho oka	Vyřazení vjemu tupozrakého oka ve zrakovém centru mozku. Nebývá spojena s viditelnými organickými projevy oka.	Nelze vykorigovat brýlemi, existuje více druhů

Tabulka č. 4: Poruchy Binokulárního vidění podle Eliáškové (2020)

Beneš (2019) slučuje slabší zrakové postižení a slabozrakost do jednoho odborného výrazu. Slabozrakost se dále rozděluje na střední, silnou a těžce slabý zrak.

Osoby se zbytky zraku uvádí Hamadová, Květoňová, Nováková (2007) jako osoby neúplně vidící, které se nacházejí na hranici slabozrakosti a nevidomosti. Tyto osoby sice částečně vidí a jsou schopny jsou schopny za pomoci vhodných pomůcek přečíst větší písmo. Zároveň je však čtení pro ně velmi namáhavé z důvodu častého ohýbání. Proto musí být velmi opatrní, aby o svůj zrak zcela nepřišli.

Nevidomé osoby Finková, Ludíková, Růžičková (2007) definuje jako osoby s nejménějším postižením zraku, které mají funkční zrakovou ostrost horší než 1/60.

Nevidomost	Zraková ostrost
------------	-----------------

Praktická	Snížení zrakové ostrosti od 3/60 pod 1/60
Skutečná	Pokles pod 1/60
Plná	Světlocit až do plné ztráty (amauróza)

Tabulka č. 5: Vymezení nevidomosti dle Finkové, Ludíkové, Růžičkové (2007)

Další vymezení nevidomosti dle Finkové, Ludíkové, Růžičkové (2007)

Nevidomost praktická;

Nevidomost skutečná;

Nevidomost plná.

Všechny tři typy nevidomosti se od sebe liší od zachování světlocitu až po jeho úplnou ztrátu.

Medicínský přístup ke klasifikaci osob se zrakovým postižením

Medicínské hledisko posuzuje stav zorného pole a zrakové ostrosti a slouží jako podklad pro další oblasti, např. pro oblast speciálněpedagogickou.

„Medicínský náhled na třídění může rovněž vycházet ze skutečnosti, která část analyzátoru je narušena.“ (Finková, Ludíková, Růžičková, 2007, s.39) Dle Květoňové, Hamadové, Novákové (2007) je z medicínského hlediska osoba se zrakovým postižením ta, která má přetrvávající obtíže i po medicínské léčbě nebo po korekci refrakční vady, a přitom je schopna užívat zrak na plánování a vlastní provádění činnosti. Dle Beneše (2019) mají vliv na chápání osob s různými druhy zrakového postižení medicínské vědy, které popisují jen zdravotní stránku osoby. Beneš (2019) představuje propojení biofyzikálních metod a popisuje, že speciální pedagog by měl mít znalost o oblasti anatomie. Medicínským aspektem se zabývá desátá revize MKN podle WHO, mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů.

Další možnosti klasifikace: z oblasti posudkového lékařství, dále dle etiologického aspektu a rozdělení z pohledu legislativy, podle školského zákona.

Platná klasifikace pro posudkové lékařství v ČR v současné době:

Vada	Viz	Ostatní projevy
Slabozrakost lehkého až středního stupně	při vizu 6/18-6/60	x
Slabozrakost těžkého stupně	při vizu 6/60- /60	x
Těžce slabý zrak	Při vizu 3/60-/60	x
Praktická nevidomost	při vizu 1/60	až světlocit s jistou projekcí světla, nebo omezením zorného pole do 5 stupňů kolem centrální fixace, i když centrální zraková ostrost není postižena
Úplná nevidomost obou očí při světlocitu	S nepřesnou projekcí	Až naprostá ztráta světlocitu

Tabulka č. 4: Platná klasifikace pro posudkové lékařství Finková, Ludíková, Růžičková (2007)

Rozdělení dle etiologického hlediska

Moravcová, Květoňová, Nováková (2007) dělí příčiny vzniku zrakové vady na orgánové a funkční. Z pohledu délky trvání postižení na: akutní, chronické a recidivující.

Hamadová, Květoňová, Nováková (2007) považuje za nejčastější hledisko stupeň zrakového postižení, kdy se vychází ze zrakové ostrosti a zachovanému rozsahu zorného pole.

Rozdělení podle školského zákona č. 561/2004 Sb., vzniklo s potřeby státních maturit, které probíhaly v Braillově písmu.

1.3 Příčiny zrakového postižení

Příčiny zrakových vad podle Hamadové, Květoňové (2007) se dělí na prenatální, perinatální a postnatální. Dále se dělí na vrozené, dědičné a získané. Mezi příčiny

zrakového postižení uvádí Beneš (2000) praktickou nevidomost a praktickou nevidomost s progresí.

Za nejčastější příčiny zrakového postižení považuje Vrubel (2015) makulární degeneraci zejména za příčinu slepoty u osob starších 60 let a zároveň uvádí, že se jedná o hlavní příčinu slepoty v Evropě, USA, Kanadě a Austrálii.

Příčinami zrakového postižení se za pomoci screeningových testů mezi kmenovými dětmi v celkové počtu 10 038 a věku od 6 -17 let v městské škole zabývali ve východní Indii. Z výsledků vyplynulo, že nejčastější příčinou poškození zraku je refrakční vada, dále amblyopie a anomálie zadního segmentu. (Vivekanand, Lapam, Pradeep, Taraprasad, Bikash, Rohit, 2018).

Nejčastější příčiny postižení zraku dle Kuchynky (2007)

- Katarakta;
- Glaukom;
- Věkem podmíněná makulární degenerace;
- Opacity rohovky jako následek onemocnění;
- Diabetická retinopatie.

Katarakta, zákal čočky patří dle Vrubela (2015) mezi nejčastější příčiny slepoty ve světě. Dále se dělí na kataraktu vzniklou z důvodu stárnutí čočky, presenilní, posttraumatickou a toxickou.

Další z častých příčin těžkého zrakového postižení představuje glaukom. Podle Vrubela (2015) patří mezi projevy glaukomu zvětšení nitroočního tlaku. Dále glaukom rozděluje na glaukom s otevřeným úhlem, který se vyskytuje na obou očích a k rizikovým faktorům tohoto typu patří zejména dědičnost a vysoký věk. Glaukom s uzavřeným úhlem se projevuje zvýšením nitroočního tlaku způsobeného uzavřením duhovko- rohovkového úhlu. Sekundární glaukom je popisován jako glaukomové onemocnění, jehož odtokové cesty jsou uzavřeny jinak než v případě předchozích typů. Mezi nejvýznamnější patří glaukom způsobený oční čočkou, pigmentový disperzní syndrom, patří sem také nitrooční záněty a tumory.

Věkem podmíněná makulární degenerace (VPMD) je považována za jeden z důvodů ztráty zraku. Dělí se na suchou a vlhkou formu. U diabetické retinopatie dochází k chorobným

změnám na sítnici a cévách oka, v souvislosti s dalším onemocněním, konkrétně cukrovkou. (Kuchynka a kol. 2007).

Opacity rohovky, tzv. neprůhlednost rohovky je dle Vlkové, Pitrové, Vlka (2008) onemocnění, jehož příčinou může být mechanické poškození nebo infekce.

Crha, Langerová (2020) řadí diabetickou retinopatii jako onemocnění očí, které je následkem dlouhotrvajícího diabetu obou typů a patří k nejčastějším příčinám slepoty.

1.4 Důsledky zrakového postižení a limity, které z něj vyplývají

Důsledky rozvoje postižení zraku osob mají kvantitativní povahu, kterými je např. omezení představ a kvalitativní povahu, což jsou změny nejen v myšlenkové oblasti, ale i ve složení osobnosti. (Finková, Ludíková, Růžičková, 2007). Důsledky zrakového postižení rozděluje Moravcová (2004) na vrozené, získané a další, které lze dále rozdělit podle pole působnosti vnímání zrakově. Podle Vrubela (2015) zrakové postižení vzniká jako důsledek prodělaného onemocnění, úrazu nebo nedokončeného vývoje a zároveň jej nelze považovat za onemocnění a přistupovat k němu tak. Beneš (2019) uvádí, že v případě osob se zrakovým postižením je nutné znát onemocnění, které způsobilo snížení zrakové funkce. Podle typu zrakového postižení jsou různé i důsledky.

Společným znakem u osob s poruchou binokulárního vidění je typické dle Hamadové, Květoňové (2007) onemocnění zrakové činnosti jednoho oka a zároveň uvádí, že je důležitá včasná diagnóza zejména v období věku dítěte ještě před nástupem do školy. Eliášková (2020) uvádí oblasti, které jsou při binokulární poruše narušeny. Patří sem změny ve vnímání prostoru, takže se osoba s binokulární poruchou hůř orientuje v prostoru, těžko odhaduje vzdálenosti. Narušena je také koordinace, zraková ostrost a vnímání barev.

Osoby slabozraké a se zbytky zraku vnímají v určitém rozsahu své okolí, ale jejich zrakové možnosti jsou omezeny. V první řadě je třeba zmínit obtíže v prostorové orientaci a samostatném pohybu, dále sníženou soustředěnost, zvýšenou unavitelnost. Patří sem také důsledky v oblasti fyzických, architektonických, sociálních, informačních, komunikačních bariér. Doporučuje se v co nejkratší době započít výcvik s bílou holí.

Nevidomé osoby lze nalézt napříč věkem od nejmenších, dětí, až po seniory. Chybějící smysl, zrak, tyto osoby nahrazují nejvíce hmatem, který je pro ně zásadní. Dále jim napomáhá sluch, ale využívají i další smysly. Pro nevidomé osoby jsou podstatné

kompenzační pomůcky, které pomáhají např. v prostorové orientaci nebo další pomůcky při každodenních činnostech a výuce ve škole. Beneš (2019) předkládá, že při ztrátě zraku je možné chybějící smysl nahradit smysly ostatními. Kuchynka a kol. (2016) popisuje důsledky postižení zraku z ekonomického hlediska ve světovém měřítku a uvádí, že mnoho osob žije pod hranicí životního minima.

2 Zrakové vady vyskytující se ve výzkumném souboru

V této kapitole se soustředíme na oblast zrakového postižení praktické nevidomosti a praktické nevidomosti s progresí. Praktická nevidomost se vyznačuje tím, že osoby se zrakovým postižením mají výrazně snížené možnosti využití zraku na základě zrakových vad, jejichž stručnou charakteristiku si uvedeme. Jedná se o zrakové vady vyskytující se přímo ve výzkumném souboru.

K vadě získané lze dle Vrubela (2015) přijít rozličným poškozením oka v průběhu života jedince. Například úrazem, poleptáním chemickou látkou nebo poškozením UV zářením.

2.1 Popis stupně a typu zrakového postižení

Participant s označením A. Praktická nevidomost, postižení získané z důvodu pracovního úrazu. Odchlípená sítnice na obou očích v důsledku pracovního úrazu, zbytek vidění na jednom oku cca 3 %.

Participant s označením B. Vrozená nevidomost, bez zbytků zraku.

Participant s označením C. Praktická nevidomost, vrozená, s postupnou progresí.

Participant s označením D. Praktická nevidomost s progresí, onemocnění získané v průběhu života.

3 Bariéry v životě osob se zrakovým postižením

Bariéry jsou často uváděny jako překážky, které je někdy velmi těžké překonat a jsou to bariéry, které limitují člověka v běžných činnostech. V rámci této práce se rozdělují na bariéry fyzické, psychické, architektonické, komunikační a sociální z pohledu osob se zrakovým postižením. Všechny tyto oblasti bariér spolu souvisejí a vzájemně se ovlivňují. Psychická s fyzickou a architektonickou, komunikační a sociální.

3.1 Fyzické bariéry

Fyzické

Hartl (1993) uvádí, že bariéru lze vnímat jako fyzickou překážku, která ztěžuje nebo znemožňuje pohyb z jedné oblasti do druhé. Vítková (2004) popisuje, že se úplné nebo částečné porušení zrakových funkcí projevuje i na fyzickém vývoji a tím je narušena prostorová orientace. Park, Chowdhury (2018) se zabývali problematikou bariér osob se zrakovým postižením a osob s tělesným postižením ve veřejné dopravě, při cestování v Londýně, přičemž každou osobu posuzovali zvlášť. Výsledky ukázaly na neodborné podání informací osobám se zrakovým postižením z pozice řidiče veřejné dopravy a neupozornění na bariéry na cestě.

Wiener (2006) uvádí, jak postupovat při výuce prostorové orientace a samostatného pohybu osob se zrakovým postižením s cílem dosažení co největší socializace. Při výcviku prostorové orientace se osoba se zrakovým postižením setkává s různými typy bariér, kterými může být ztížená možnost se dostat do určité budovy, neozvučený přechod pro chodce, chybějící navigační prvky, bez kterých osoba se zrakovým postižením nemůže určit směr, dalšími jsou výkopy, bariéry v oblasti pasu, např. poštovní schránky umístěné na domech nebo římsy v úrovni hlavy.

3.2 Psychické bariéry

Psychické bariéry se mohou objevit jak u intaktní společnosti, tak u osob se zrakovým postižením. „*Zrakové postižení, obdobně jako i jiná postižení, ovlivňuje rozvoj celé osobnostní člověka, zasahuje i jeho psychický vývoj*“. (Finková, Ludíková, Růžičková, 2007, s. 37)

Crha, Langerová (2020) uvádějí popis postojů společnosti k osobám se zrakovým postižením a poukazují zejména na předsudky, mýty. Například, že nevidomí vidí jen tmu, že se v přítomnosti těchto osob nemají používat výrazy jako podívej se, uvidíme apod. nebo je že nevidomému úplně jedno, jaké má na sobě oblečení. Zároveň však tyto předsudky ozřejmují.

3.3 Achitektonické bariéry

Achitektonické bariéry jsou uváděny jako bariéry ve vnějším i vnitřním prostředí. Zabývá se jimi vyhláška č. 398/2009 Sb., která je prováděcí vyhláškou Stavebního zákona a její přílohy. Kroupová, Hanáková (2020) uvádí, že se osob se zdravotním omezením dotýká omezení v oblastech fyzické, psychické a sociální, což souvisí s pohybem ve vnějším i vnitřním prostředí.

Týkají se prostorové orientace a samostatného pohybu, ale i dalších oblastí. Např. společenské, komunikační a informační bariéry, které jsou nesmírně důležité pro samostatný pohyb osoby se zrakovým postižením.

„Pomáhejme správně nevidomým při pohybu ve městě“ je projekt Magistrátu města Brna, který přibližuje, jak správně pomoci při přecházení vozovky, při nástupu a výstupu v MHD apod. Jak pomoc poskytnout lze zhlédnout na obrazovkách v čekárnách Fakultní nemocnice Brno a na webových stránkách brno-prorodiny.cz. Statutární město Brno, Magistrát města Brna (2022/2023)

Článek ze dne 19.9.2019, Redakce Brno si dává do budoucna za cíl odstranit bariéry, dostat se všude bezbariérově. Město Brno pracuje zejména na úpravách komunikací, chodníků, přechodů a zastávek. ([Http://www.brno-aktuality.cz/zpravy/v-brne-se-odstranuji-bariery-opraven-byl-dalsi-prechod/.](http://www.brno-aktuality.cz/zpravy/v-brne-se-odstranuji-bariery-opraven-byl-dalsi-prechod/)) Z projektu Ministerstva pro místní rozvoj vznikla užitečná stránka organizace Neposedíme z. s., která představuje online aktivní systém pro odstraňování bariér ve čtyřech krocích: seznámení se souvisejícími zákony a vyhláškami, názornými příklady, pomocí s odstranění nalezených bariér a posledním krokem je adresář organizací, které pomáhají tuto problematiku řešit. *Mapa bariér* [online]. [cit. 2022-04-16].

3.4 Sociální bariéry

Sociální bariéry jsou pojímány jako specifika v socializaci jedince se zrakovým postižením. Socializace je celoživotní proces, kdy u osoby se zrakovým postižením dochází k postupnému osvojování základů: stolování, kultury, vzdělání až po sociální role ve společnosti. Sociální bariéry uvádí Sýkora (2008) jako potřebu komunikace a vyměňování informací s jinými lidmi. Vítková (2004) považuje socializaci za proces, který propojuje všechny osoby.

3.5 Komunikační bariéry

Komunikační bariéry popisuje Vrabel (2015) jako odehrávající se komunikaci v různých situacích, kdy je nutné upozornit na okolní bariéry a hovořit s osobou se zrakovým postižením přímo a neužívat nevhodná slova. Vítková (2004) uvádí, že původ komunikace vychází z latinského slova a mimo jiné může také znamenat dělat něco společně.

Della, Jurberg (2017) se zabývali v Brazílii, Rio de Janieru v rozhovorech se studenty se zrakovým postižením o používání mobilních komunikačních technologií a sociálních sítí. Zjistili, že si zrakově postižení studenti uvědomují různá omezení přinášející sociální sítě, zároveň si je však užívají jako ostatní studenti a s pomocí asistenčních technologií dokáží získat potřebné informace.

Bezpečnostně technické prvky ve veřejné dopravě

Osoby se zrakovým postižením, nevidomé osoby se orientují v prostoru pomocí různých pomůcek, navigačních prvků, které jsou umístěny na chodnících, nástupištích, ale mnohdy na určitých místech zcela chybí.

Pro usnadnění orientace v prostoru a snížení bezpečnostně –dopravních rizik jsou pro nevidomé osoby instalovány akustické, digitální a orientační majáčky, které jsou umístěny např. na budovách, úřadech, ale i na služebnách městských policíí.

Hlasové orientační majáčky pro nevidomé má i na svých sedmi služebnách i městská policie Brno.

(<https://www.mpb.cz/cs/prevence/osoby-s-handicapem/informacni-hlasove-majacky-pro-nevidome.html>) Orientační hlasové majáčky slouží k odstraňování bariér ze života

nevidomých osob. Povelové na prostředcích městské hromadné dopravy a lze je nalézt v různých městech České republiky, např. v Brně, Hradci Králové, Olomouci, Znojmě, Teplicích, Praze. Na vesnicích však jejich umístění převážně chybí, přitom i zde žijí a pohybují se osoby se zrakovým postižením, nevidomé osoby.

Pro osoby se zrakovým postižením, nevidomé osoby se ve veřejné dopravě využívají bezpečnostní prvky, které jsou hmatné bílou holí, umožňující orientaci v prostoru a jejich cílem je zabránit nežádoucímu pádu pod kola přijíždějícího vozidla. Bílá hůl je pro osobu se zrakovým postižením, nevidomou osobu prodlouženou rukou, kterou se snaží rozpoznat nebezpečí v podobě bariér. Kochová, Schaeferová (2015) popisuje hmat jako více možností určování, například vnímání překážek, určování vzdálenosti, pevnosti či měkkosti hmatného povrchu.

Jsou různé typy bílých holí, například s ovladači k aktivaci hlasových informací. Pozo, Yupa, Ayala (2022) vyvinuli v Singapuru zařízení umístěné na bílé holi, které funguje na principu ultrazvukových vln. Jeho účelem je detekování překážek, které by mohly nevidomou osobu při pohybu v prostoru ohrozit.

Dle Vrubela (2015) je vodící linie považována za orientační prvek prostředí nebo stavby pro nevidomé osoby. Kroupová, Hanáková a kol. (2020) popisuje, že vyhláška 398/2009 Sb. bezbariérovost neobsahuje, tu obsahují až její přílohy, například, že v příloze č. 1 nalezneme stavební úpravy vodících linií, ozvučení přechodů pro chodce, úpravy schodišť a hmatového označení dveří. Přirozené vodící linie jsou například podezdívky, budovy. Zatímco umělé vodící linie jsou prvky hmatné bílou holí. Dle Vrubela (2015) jsou umístěny uvnitř staveb i v běžném prostředí. Vrubel (2015) popisuje, že přechody pro chodce velmi nebezpečné pro osoby se zrakovým postižením s důrazem na důležitost umístění signálního a varovného pásu přechodu.

II. Praktická část

4 Koncepce výzkumu

Uvedení do problematiky

Bariéry, překážky se týkají nás všech, nejen osob se zrakovým postižením. Záleží na jednotlivci, na jeho emocích, vnitřním rozpoložení, ale také na osobních zkušenostech, které dosud nabyl. Ve výzkumu se zaměříme na konkrétní bariéry: psychické, fyzické, sociální, komunikační a architektonické, které subjektivně pociťují osoby se zrakovým postižením. Zaměříme se na jejich prožívání a také postoje intaktní společnosti k problematice bariér pro osoby se zrakovým postižením.

4.1 Charakteristika výzkumu

Teoretická část práce shrnuje klíčové poznatky potřebné pro praktickou část práce. Na jejich základě byl koncipován výzkum, který je předmětem následujícího oddílu práce.

Praktická část zahrnuje kvantitativní výzkum, který pracuje dle Gavory (2020) s daty. A kvalitativní výzkum, dle Švaříčka, Šed'ové, (2007) se týká vybrané skupiny osob nebo místa.

4.2 Charakteristika výzkumného souboru

Pro spolupráci na výzkumu této diplomové práce jsme oslovili čtyři participanty, dvě ženy a dva muže s různými stupni postižení zraku. Charakteristika dle typu kvalitativního výzkumu proběhla dle odborné literatury: Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu Miovský (2006). Kvalitativní výzkum je založen na indukci, proto jsme zvolili téma, stanovili výzkumné otázky a hypotézy. Jako optimální se z hlediska kvalitativního výzkumu jevil polostrukturovaný rozhovor.

Kvantitativní dotazník vyplnilo v rámci České republiky celkem 104 osob intaktní veřejnosti ve věku od 18 – 71 let.

4.3 Cíl práce a stanovené hypotézy/výzkumné otázky

Cílem práce je analyzovat a popsat fyzické, psychické, sociální, komunikační a architektonické bariéry z pohledu osob se zrakovým postižením a intaktní společnosti.

„Jedinci se zrakovým postižením se učí mnoho úkonů a činností, které se odvíjí od bariér a facilitátorů, které se vyskytují v jeho prostředí“. (Vrubel, 2015, s. 51)

Bariéry fyzické jsou překážky, které brání v plynulém pohybu osobám se zrakovým postižením nebo ho zcela znemožňují. Ve vnějším prostředí je možné na každém roku nalézat fyzické bariéry v podobě reklamních poutačů typů „A“ nevhodně umístěných před obchody nebo zahrádky restauračních zařízení přesahující větší část chodníku. Wiener (2006) popisuje bariéry, se kterými se osoba se zrakovým postižením setkává při výuce prostorové orientace a samostatném pohybu.

Bariéry psychické neboli vnitřní obavy mohou mít velký vliv na kvalitu života osob se zrakovým postižením. Vyplývají mohou ze zažitých mýtů a zaujatosti veřejnosti vůči těmto osobám. Crha, Langrová (2020) popisuje, že veřejnost má klamné představy o lidech se zrakovým postižením.

Bariéry sociální jsou podle Sýkory (2008) představeny jako nezbytnost v interakci s ostatními lidmi a jsou velmi cenné pro další rozvoj a socializaci osoby se zrakovým postižením.

Bariéry komunikační způsobují, že se lidé mezi sebou z různých důvodů nemohou domluvit. Na vině mohou být bariéry psychologického směru jako je strach, nervozita nebo vliv prostředí, ve kterém se osoba se zrakovým postižením nachází. Vrubel (2015) in Keblová (1999) definuje více druhů pomůcek určených k dennímu používání, včetně komunikace.

Bariéry architektonické se mohou nacházet nejen uvnitř budov, ale i z jejich venkovní části. Problematikou těchto bariér se zabývá Stavební zákon a vyhláška č. 398/2009 Sb.

Výzkumné otázky

- Jak ovlivňují psychické bariéry život osob s postižením zraku?
- Jak ovlivňují fyzické bariéry život osob s postižením zraku?
- Jak ovlivňují sociální bariéry život osob s postižením zraku?
- Jak ovlivňují komunikační bariéry život osob s postižením zraku?
- Jak ovlivňují architektonické bariéry život osob s postižením zraku?

Hypotézy

H1 Pokud se v místě bydliště nacházejí nevhodně zaparkovaná vozidla, mohou způsobovat osobám s postižením zraku fyzické bariéry.

H2 S osobou s postižením zraku se lze častěji setkat ve městě.

H3 Většina osob dokáže navázat kontakt s osobou se zrakovým postižením.

H4 Lidé mají častěji povědomí o organizacích, které pozitivním způsobem pomáhají osobám se zrakovým postižením.

4.4 Metody získávání dat

V kvalitativním výzkumu jsme použili metodu dotazování, prostřednictvím polostrukturovaného rozhovoru, kde jsme oslovili čtyři participanty s různými druhy postižení zraku. Dvě ženy a dva muže. V kvantitativním výzkumu jsme shrnuli výsledky empirického šetření metodou dotazníku, který proběhl přímým odkazem, elektronickou komunikací na sociálních sítích.

4.5 Realizace výzkumu

Pro realizaci výzkumu jsme si vybrali město Brno. Nejprve bylo třeba zajistit výzkumný vzorek, který, jak jsme již zmiňovali, tvoří dva muži a dvě ženy s různým stupněm postižením zraku. Proto jsme přistoupili k možnosti krátkého rozhovoru vedeného prostřednictvím mobilního telefonu a průběh kvantitativního výzkumu zaslaného na email.

5 Analýza a interpretace výsledků výzkumu

Kvalitativní výzkum dle Hendla (2015) podává detailní zprávu o tom, proč se konkrétní jev objevil. V kvalitativním výzkumu jsme použili metodu polostrukturovaného rozhovoru, jehož cílem je získat souhrn znalostí o zkoumaném jevu. Švaříček, Šed'ová a kol. (2007). Nasbíraná kvantitativní data prostřednictvím dotazníku jsou již statisticky analyzována různými statistickými metodami. Jak již bylo v předchozích částech nastíněno, nejtěžší bylo sehnat participanty kvalitativního výzkumu. Lidé měli vážnou obavu o svoje zdraví z důvodu nebezpečí nákazou koronavirem, který v té době kulminoval. Nejen, že se nechtěli osobně setkat, ale vážla i běžná komunikace po telefonu.

Proto jsme navrhli realizaci rozhovoru prostřednictvím mobilního telefonu s následným zasláním jeho písemné podoby na osobní email. Otázky rozhovoru jsme zpracovali samostatně. Před začátkem výzkumu byli participanti ujištěni o tom, že výzkum je zcela anonymní. Rozhovory probíhaly podle možností participantů v první polovině roku 2021 a jsou součástí přílohy. Prostřednictvím rozhovorů jsme zjišťovali, jak na osoby s různým postižením zraku působí fyzické, psychické, architektonické, sociální a komunikační bariéry. Jakým způsobem, které bariéry působí nejvíce a v jaké míře ovlivňují jejich život.

V kvantitativní části výzkumu jsme pomocí dotazníku sbírali postoje veřejnosti k otázce bariér pro osoby se zrakovým postižením. Kvantitativní část výzkumu proběhla v době od 12. 1. 2021 do 31. 1. 2022 prostřednictvím odkazu na sociálních sítích.

Výzkumu se zúčastnili respondenti ve věku od 18 – 71 let ze třinácti krajů celé České republiky. 205 osob dotazník navštívilo, 101 osob jich nevyplnilo nebo vyplňování nedokončilo, 104 osob dotazník vyplnilo. Úspěšnost vyplňování je 50.7 % a délka vyplňování dotazníku byla od 1 minuty až po 30 minut.

Poslední část výzkumu jsme zaměřili na architektonické bariéry vybraného úseku z pohledu nevidomé osoby. Výzkum obsahuje fotodokumentaci vybraného úseku komunikace a přestupních uzlů ve městě Brně a výslednou zprávu konzultanta pro odstraňování architektonických bariér. Obdobným tématem se zabývají tuzemské a zahraniční výzkumy.

Zahraniční výzkum, zabývající se problematikou architektonických bariér za pomocí moderních aplikací, které nevidomému uživateli navrhne bezbariérovou cestu proběhl v New Yorku Arenghi. 25 uživatelů včetně osob se zrakovým postižením testovali

aplikace také z hlediska funkčnosti i v jiných městech, protože aplikace využívala Google mapy a jejich API a zároveň umožňovala uživatelům se vyhnout bariérám. (Belometti, Brignoli, Fogli, Gentilin, Plebani, 2018).

Začátek výzkumu jsme naplánovali dle domluvy od začátku dubna až do začátku srpna roku 2021, podle časových možností každého participanta. Jak jsme již výše uváděli, nebylo snadné získat více participantů z důvodu výskytu vysoce infekčního onemocnění nejen jednotlivců, ale i celých rodin a situace byla velmi vypjatá. Pomocí mobilního telefonu jsme společně probrali otázky rozhovoru, které byly následně zaslány na email. Rozhovor začal poděkováním participantům za účast na rozhovoru do výzkumu, který se týká problematiky bariér osob s postižením zraku.

Participant A

Je muž se získaným postižením zraku, praktickou nevidomostí, odchlípená sítnice na obou očích v důsledku pracovního úrazu. Zbytek cca 3% vidění na jednom oku.

Rozhovor jsme provedli dne 15. 4. 2021. Na otázku, jak se vám daří, zněla velmi pozitivní odpověď: „Děkuji za optání, daří se mi skvěle. Ráno jsem se probudil, což už samo o sobě je důvodem k radosti. Nic mě nebolí, kolem sebe mám většinou příjemné a pozitivně naladěné kolegy, včera jsem byl na vyjížděce, těším se, až nám zase otevřou lezeckou stěnu. To všechno jsou bonusy navíc“. Jsem 25 let ženatý a 40 let pracuji v jedné firmě v Brně.

Participant B

Je žena s postižením zraku, vrozenou nevidomostí. Rozhovor jsme vykonali dne 11. 6. 2021. Na otázku, jak se vám daří, zazněla odpověď: „Daří se mi výborně“. Z dalších otázek vyplynulo, že je vdaná, pracuje v Brně a často cestuje prostředky MHD se svým vodícím psem.

Participant C

Je muž s vrozeným postižením zraku, prakticky nevidomý s postupnou progresí. Ženatý, pracuje v Brně jako administrativní pracovník. Rozhovor jsme konali dne 12. 6. 2021.

Participant D

Je žena s postižením zraku získaným, prakticky nevidomá. Svobodná, pracuje v Brně. Rozhovor jsme uskutečnili dne 2. 8. 2021.

Co pro participanty znamenají bariéry

Participant A bariéry jsou: „Zbytečné překážky, které je nutné překonat“. Participant B odpovídá: „Třeba to, že lidé správně nedokáží říct správné číslo dopravního prostředku, pokud se mi včas neozve z reproduktoru“. Participant C uvádí „Občas nevidím na tabuli s čísly MGD, musím si nechat poradit, a ne vždy mi cestující poradí dobře“.

Participantka D představuje bariéry tímto způsobem: „Bariéry mohou mít různý charakter, jsem člověk, snažící se bariéry spíše překonávat, jsou to pro mě výzvy k tomu, abych se posunula někam dál. Něco ovlivnit můžu, něco méně, bariéry technické často není v mé moci vždy překonat, ale u těch psychických na tom rozhodně pracuju“.

Vybrané bariéry, kterými se zabývá výzkum jsou popsány v kapitole 3 a jsou součástí praktické části diplomové práce.

Zodpovězení výzkumných otázek

5.1 Jak ovlivňují psychické bariéry život osob s postižením zraku?

Participant odpovídali na otázku: Jaké vnímáte ve svém životě psychické bariéry?

Na následující dotaz odpověděl participant A „Myslím, že žádné“. Participant B reaguje obdobně: „nevnímám žádné“. „Nemám rád, když je všude hodně lidí, ztěžuje mi to orientaci v prostoru“, odpověděl participant C.

Psychickou bariéru vidí participant D takto: „Největší bariérou asi pořád zůstává to, že vidomí lidé neví, jak s člověkem majícím nějaké zdravotní znevýhodnění, komunikovat. Jak navázat kontakt, jak s ním mluvit, aby mu neublížili, ale zároveň aby mu třeba pomohli. Z vlastní zkušenosti musím říct, že je to každopádně čím dál tím lepší, zvláště mladší lidé už se tolik nestydí, nebojí se oslovit nás atd. Nicméně je dobré říct, že i my nevidomí si často ty bariéry vytváříme svým chováním, přehnanými očekáváními atd.“.

Do psychických bariér lze také zařadit psychické onemocnění, kterými jsou depresivní stavy, úzkosti. Participantům byla proto položena tato otázka. Způsobuje vám vaše postižení depresivní stavy, úzkosti?

Participant A odpovídá, že ne. „Ne. Občas mě sice štve, že jsem v některých věcech odkázaný na pomoc vidících lidí, ale nehrouťím se z toho“. „Dnes už ne, ale v pubertě jsem se často zamýšlela nad tím, proč zrovna já jsem nevidomá“, odpovídá participant

B. Zatímco participant reaguje slovy: „Ne, ale štve mě to. Participant vyjádřil svůj postoj slovem „Ne“.

5.2 Jak ovlivňují fyzické bariéry život osob s postižením zraku?

Participant zde odpovídali na otázku: Jaké vnímáte ve svém životě fyzické bariéry?

Participant A: „To by bylo na román. Nezabezpečené výkopy, přerostlá vegetace, zavěšené poutače, poutače typu A na chodnících, vystavené zboží na chodnících, nezabezpečené restaurační předzahrádky, špatně zaparkovaná auta a v poslední době i odložená sdílená kola a koloběžky.

Participant B nevnímá ve svém životě žádné fyzické bariéry a odpovídá, že se s tímto postižením naučil žít. „Vadí mi, že už nemohu číst, vždy jsem četl rád“, vnímá bariéru ve svém životě participant C.

„Co se týká fyzických bariér, jsou to například ne vždy dobře fungující ozvučené hlásiče na dopravních prostředcích, sloužící k informování nevidomého o čísle a směru daného spoje, dále jsou to například restaurační zahrádky příliš zasahující do prostoru ulice, nebo nedostatečně, či nevhodně označená staveniště. Našlo by se toho určitě i více, odpovídá participant D.

K fyzickým bariérám se také pojí pohyb v prostoru i v cizím prostředí. Participant odpovídají na tuto otázku. Jaké pocity prožíváte, když se pohybujete v neznámém prostředí?

Participant A odpovídá: „V neznámém prostředí, kam se dostanu z vlastní vůle je to zvědavost, jak se z toho vymotám. Pokud se tam dostanu nečekaně a nemám o daném prostoru vůbec žádnou představu, tak je to velká nejistota. Pokud jde o prostředí, které může být i potencionálně nebezpečné (sauna, stavba, prostor lesa, kde se aktuálně těží dřevo apod.) tak je to naštvání na člověka, který mě v této situaci, byť jen na chvíli opustil“.

„Zažívám velké vypětí, ale vždy mě uklidní lidé, kteří dokážou pomoci“, odpovídá participant B.

Participant C odpovídá, že žádné nepocituje a pokud něco nemůže najít, zeptá se.

„Byly doby, kdy to pro mě býval velký stres, strach z toho, že se z nepříjemné situace nevymotám, nedostanu se, kam potřebuju atd. Čím více se ale samostatně pohybuju, tím více jsem daným situacím vystavovaná, a tím více si na ně zvykám, a snažím se s nimi pracovat. Když to jde, danému problému předcházím, pokud to nejde, snažím se uklidnit, nenervovat se a přijít na to, jak z dané situace ven. Nicméně samozřejmě příjemné to nebývá“.

5.3 Jak ovlivňují sociální bariéry život osob s postižením zraku?

Participantů výzkumu odpovídali na otázku: Jaké vnímáte ve svém životě sociální bariéry?

„Žádné sociální bariéry si nepřipouštím“, odpověděl participant A. „Žádné, naučila jsem se už žít se svým postižením“, odpovídá participant B. Žádné sociální bariéry nevnímá participant C.

Participant D uvádí: „Největší sociální bariérou asi vnímám to, že kvůli svému zrakovému znevýhodnění nemůžu některé aktivity vykonávat stejně jako člověk vidomý, týká se to hlavně volnočasových aktivit, ale nejen nich. Je to prostě o tom, že jsou místa a události, které je příjemnější a jednodušší, navštívit s vidomým doprovodem, který ale bohužel není vždycky k dispozici“.

K otázce sociálních bariér se pojí další otázka pro respondenty: Stýkáte se s komunitou osob např. v organizaci sdružující osoby s postižením zraku?

Respondent A odpovídá: „Organizovaně jen výjimečně, např. při nějaké akci typu zájezdu. Mnohem častěji se stýkám se stejně postiženými přáteli, které si sám vyberu“. „Ano, ráda pro ně i pracuji“, uvádí respondent B.

„Ano stýkám, organizuji pro ně různé výlety, besedy a další akce“, popisuje respondent C. Participant D odpovídá, že se s komunitou stýká minimálně.

5.4 Jak ovlivňují komunikační bariéry život osob s postižením zraku?

Máte obavy z komunikace na sociálních sítích? Byla otázka určená participantům.

„Obavy z toho nemám, ale k srdci mi to nepřiřostlo. Na všech platformách, na kterých jsem se zaregistroval, jsem se zaregistroval jen proto, abych zjistil, jak to funguje. Aktivněji

využívám jen Facebook a messenger, ale v průměru jim věnuji max 5 minut denně“, odpověděl respondent A.

Odpověď respondenta B. „Nemám, také je moc nepoužívám, mám svoji důležitější práci“. S komunikací na sociálních sítích nemá problém respondent C a respondent D.

Ke komunikačním bariérám patří další otázka. Čeho se nejvíc obáváte?

„Nevím, Asi ničeho. Snad jen Při klusu na koni po úzkých lesních cestičkách toho, že mě smete nebo propíchne nějaká ulomená či do cesty přesahující větev“, odpovídá respondent A.

Respondent B popisuje:

„Myslím si, že ničeho, protože za svůj život jsem prožila různé situace“. Ničeho se neobávám, odpovídají shodně respondent C i respondent D.

5.5 Jak ovlivňují architektonické bariéry život osob s postižením zraku?

„Bariéry jsou zbytečné překážky, které je třeba překonat“ shrnul pojem bariéry participant A.

Ve výzkumné části zabývající se architektonickými bariérami z pohledu osoby se zrakovým postižením byly nalezeny bariéry v podobě kontejnerů, pytlů s odpadem v chodníku, přerostlá vegetace zasahovala do větší části chodníku apod. nevhodně umístěná dopravní značka, přechody pro chodce neobsahující navigační prvky nebo obsahující jen jejich částí.

Architektonickými bariérami se zabýval ve Wroclavi v Polsku se tým odborníků (Kurtyka-Marcák, Helda, Przybyla, 2019), Jednalo se o bariéry ve vnějším i vnitřním prostředí, které svými stavebními úpravami způsobují omezení v pohybu osobám. Výzkum se týkal seniorů, osob ve věku od 55 let a více. Jednalo se o osoby se zdravotním postižením, osoby s omezením pohybu Výzkum poukázal na problematiku různých druhů bariér, překážek ve vnitřním a vnějším prostředí, které tyto uvedené osoby limitují a stávají se pro ně vážným problémem. Cílem výzkumu bylo také zjistit aktuální nárok na odstranění nalezených bariér. <https://doi.org/10.3390/ijerph16142601>

Výzkumem bariér, týkajících se osob se zrakovým postižením při chůzi městem se věnoval tým vědců (Campisi, Ignaccolo, Inturri, Tesoriene, Torrisi, 2021) ve městě Enna v Itálii. Cílem bylo zhodnotit bezpečnost a mobilitu osob se zrakovým postižením při chůzi městem.

Z nejen tuzemských, ale i světových výzkumů lze vypožorovat, že se problematikou bariér zabývá mnoho států z celého světa s cílem bariéry odstranit a tím zkvalitnit život osob nejen se zrakovým postižením, ale i dalších osob, např. s horší mobilitou nebo seniorů.

Kvantitativní výzkum

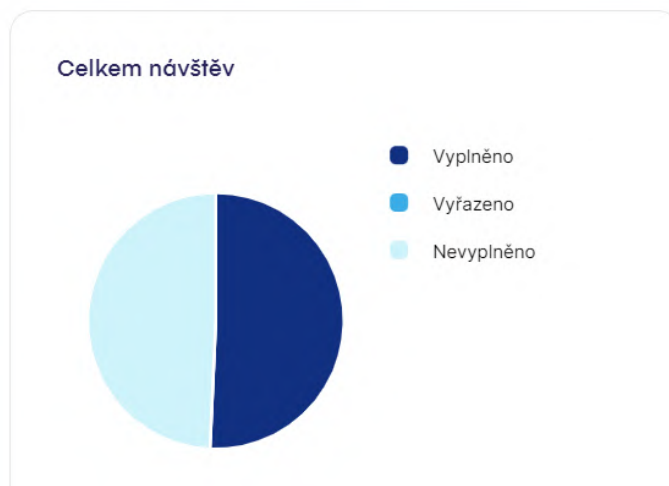
Z níže uvedeného grafu je vidět, že se výzkumu zúčastnilo celkem 104 respondentů ve věku od 18 let až nad 71 let ze třinácti krajů České republiky. Vyhodnocení jednotlivých odpovědí je zpracováno v přehledných tabulkách. Úspěšnost vyplnění je padesátiprocentní zřejmě z důvodu doby výzkumu (předvánoční čas) a pandemické situace, kdy se většina respondentů věnovala spíše rodinným příslušníkům.

Grafy dotazníkového šetření (Survio, 2021)

<https://www.survio.com/survey/d/T5B8E1S6V6Y8A7B0H>

Dotazníkové šetření, návštěvnost (Survio, 2021)

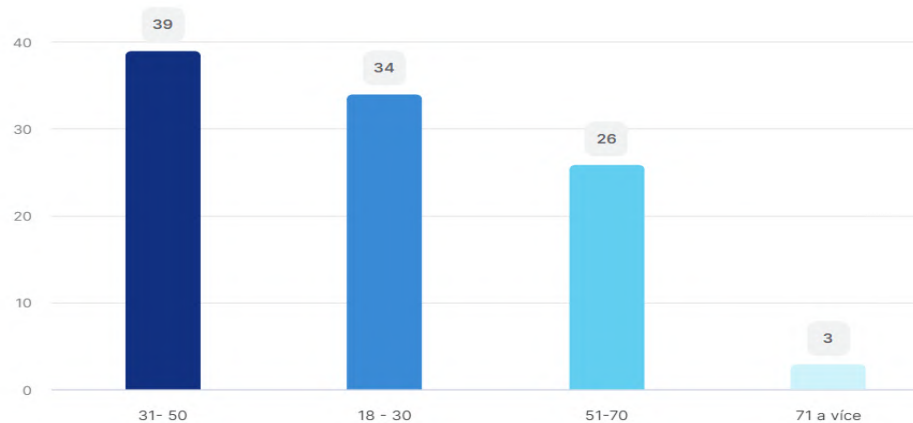
205	104	101	50,7%
Návštěv	Vyplněno	Nevyplněno	Úspěšnost v

Graf č. 1: Grafické znázornění návštěvnosti dotazníku

Dotazníkové šetření, otázka č. 1 (Survio, 2021)

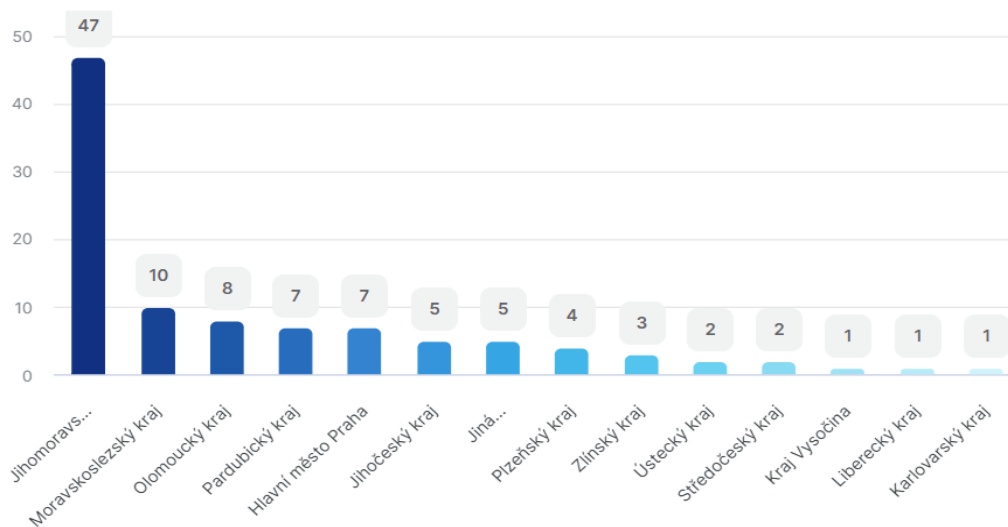
1. Jaký je váš věk?

Graf č. 2: Grafické znázornění věkové kategorie respondentů

Z výše uvedeného grafu vyplývá, že se výzkumu zúčastnilo celkem 104 osob ve věku od 18 až po více než 71 let. 39 respondentů, největší počet, bylo ve věku 31-50 let a nejméně, celkem 3 respondenti byli ve věku od 71 let a výše.

2. Ve které části České republiky žijete?

Graf č. 3: Respondenty uváděné oblasti/ kraje České republiky

Výzkum proběhl v rámci České republiky a týkal se celkem třinácti krajů.

Otázka č. 3

Už jste se někdy setkali s osobou s postižením zraku?

Na tuto otázku kladně odpovědělo 98 respondentů. Čtyři respondenti se ještě nikdy ve svém životě nesetkali s osobou s postižením zraku.

Otázka č. 4

Pokud jste se setkali s osobou s postižením zraku, kde jste se setkali?

Na tuto otázku odpovědělo celkem 51 respondentů, že se s osobou se zřakovým postižením setkali při pobytu ve městě. 46 respondentů se vyjádřilo, že se s takovou osobou setkali v městské hromadné dopravě. V zaměstnání se 35 respondentů setkalo s osobou s postižením zraku. Cestou vlakem potkalo 15 respondentů tuto osobu a 12 respondentů se s osobou s postižením zraku setkalo na procházce v přírodě.

Otázka č. 5

Nacházejí se v místě vašeho bydliště tyto bariéry?

Druh bariéry	Počet respondentů
Zaparkované automobily	73
Přerostlá vegetace	39
Nezabezpečené výkopy	39
Vystavené zboží na chodnících	38
Reklamní poutače	17

Tabulka č. 6: Výčet druhů bariér v místě bydliště respondentů

Z uvedené tabulky vyplývá, že se v okolí místa bydliště respondentů nacházejí fyzické bariéry, které mohou výrazně ztěžovat pohyb osobám se zrakovým postižením. 76 respondentů uvedlo, že v místě jejich bydliště se nachází nevhodně zaparkované automobily, které musí osoba se zrakovým postižením obcházet.

Přerostlou vegetaci uvádí 39 respondentů a stejný počet respondentů poukazuje na nezabezpečené výkopy v místě bydliště. 38 respondentů uvádí vystavené zboží na chodnících, což může osobám se zrakovým postižením způsobit úraz, ale i pád do vozovky. 17 respondentů uvádí reklamní poutače, které bývají umístěny v chodníkové části před obchody, o které může osoba se zrakovým postižením zavadit.

Otázka č. 6

Můžete Vy sám, sama, ulehčit lidem s postižením zraku jejich bezpečný pohyb ve vašem okolí?

87 respondentů odpovědělo že ví, jak může ulehčit lidem s postižením zraku jejich bezpečný pohyb v jejich okolí. 36 respondentů uvádí, že neví, jak může těmto lidem ulehčit jejich bezpečný pohyb. Z výzkumu tedy vyplývá, že větší část respondentů má informace o vhodné pomoci lidem se zrakovým postižením a ví, jak tuto osobu oslovit nebo jí jinak pomoci.

Otázka č. 7

Myslíte si, že lidé s postižením zraku mohou mít sociální bariéry?

Na otázku, zda mohou mít lidé s postižením zraku sociální bariéry odpovědělo 9 respondentů, že si myslí, že sociální bariéry mít mohou. 13 respondentů si myslí, že tyto osoby sociální bariéry mít nemohou.

Otázka č. 8

Pokud si myslíte, že lidé s postižením zraku mají sociální bariéry, uveďte, jaké

Tato tabulka představuje souhrn sociálních bariér z pohledu intaktní veřejnosti

Druh sociální bariéry	Počet odpovědí	Druh sociální bariéry	Počet odpovědí
Zrak	1	Nevšímavost	1
Orientace v prostoru	1	Obtížnější navazování kontaktů	1
Nedůvěra	2	Důvěra	1
Na vesnici si nepřečte plakáty	1	Nevhodně vybudovaná infrastruktura	1
Nejistota	2	Izolace	4
Nemá odvalu si říct o pomoc	1	Lidi, které zná nepozná na ulici	1
Neochota	1	Terč pro zloděje, násilníky	1
Nastupování do MHD		Začlenění do kolektivu	4
Bezmoc, méněcennost	1	Těžko navazují kontakt	
Ostych, stud	2	Horší možnosti seznámení	8
Plachost		Sociální fobie	2
Stavební práce ve městech	1	Problémy se začleněním	1
Překážky	2	Obavy v komunikaci	12
Sociální fobie	2	Předsudky	2

Tabulka č. 7: Souhrnná tabulka sociálních bariér dle respondentů

Ve výsledné tabulce je shrnutí odpovědí sociálních bariér z pohledu respondentů. 12 respondentů si myslí, že osoby se zrakovým postižením mají obavy v komunikaci.

8 respondentů považuje jako sociální bariéru horší možnost seznámení. 4 respondenti považují za obtížné začlenění do kolektivu a izolaci. Nedůvěru, nejistota, ostych, stud a sociální fobii považuje za bariéru 8 respondentů. Nedůvěru, nevšímavost, orientaci v prostoru, nevhodně vybudovanou infrastrukturu, terč pro zloděje, méněcennost považuje za sociální bariéru celkem 12 respondentů.

Otázka č. 9

Víte, jak navázat osobní kontakt s osobou s postižením zraku?

83 respondentů ví, jak navázat kontakt s osobou s postižením zraku. 19 respondentů si myslí, že neví, jak navázat kontakt s takovou osobou a proto odpovědělo Ne.

Otázka č. 10

Znáte nějaké organizace sdružující osoby s postižením zraku? Pokud ano, uveďte jaké.

66 respondentů uvedlo, že znají celkem 13 různých organizací sdružující osoby s postižením zraku a jednu aplikaci pro osoby se zrakovým postižením 15 respondentů uvedlo jako nejznámější organizaci Tyfloservis, 14 respondentů SONS. Tyflocentrum uvedlo 11 respondentů a 9 respondentů organizaci Světlušku.

36 respondentů celkem odpovědělo, že neznají žádnou organizaci sdružující osoby se zrakovým postižením.

6 Diskuse

Cílem praktické části této diplomové práce je zhodnotit, které bariéry nejvíce působí na osoby se zrakovým postižením, a to z jejich subjektivního pohledu i z pohledu intaktní společnosti.

Zaměříme se tedy na faktory, které na tyto osoby působí. Výzkumu dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 104 respondentů ve věku od 18 let až nad 71 let. 98 respondentů ze 104 se setkala s osobou se zrakovým postižením. Z výsledků výzkumu vyplynulo, že nejvíce ovlivňují osoby s postižením zraku bariéry fyzické a architektonické. „To by bylo na román. Nezabezpečené výkopy, přerostlá vegetace, zavěšené poutače, poutače typu A na chodnících, vystavené zboží na chodnících, nezabezpečené restaurační předzahrádky, špatně zaparkovaná auta a v poslední době i odložená sdílená kola a koloběžky“, popisuje participant A. Participant B uvádí: „V podstatě žádné, naučila jsem se s tímto postižením žít“. Participant C popisuje fyzickou bariéru tímto způsobem: „Vadí mi, že už nemohu číst, vždy jsem četl rád“.

„Co se týká fyzických bariér, jsou to například ne vždy dobře fungující ozvučené hlásiče na dopravních prostředcích, sloužící k informování nevidomého o čísle a směru daného spoje, dále jsou to například restaurační zahrádky příliš zasahující do prostoru ulice, nebo nedostatečně, či nevhodně označená staveniště. Našlo by se toho určitě i více“. Definiuje fyzické a architektonické bariéry Participant D.

Z fyzických bariér z výsledné zprávy konzultanta pro odstraňování bariér můžeme jmenovat bariéry zasahující do chodníku včetně přerostlé vegetace, nevhodně umístěnou dopravní značku, chodníky s narušeným povrchem plné nerovností a přechody pro chodce bez navigačních prvků, bez kterých se osoba se zrakovým postižením nemůže orientovat v prostoru.

Jako fyzické bariéry v místě svého bydliště uvedlo 76 respondentů bariéry jako jsou nevhodně zaparkovaná vozidla, dále. Přerostlou vegetaci uvádí 39 respondentů a stejný počet respondentů uvádí nezabezpečený výkopy v místě bydliště. 38 respondentů popisuje, že je zde vystavené zboží místních obchodů na chodnících a 17 respondentů se zmiňuje o volně stojících reklamních poutacích, které bývají umístěny v chodníkové části před obchody.

Celkem 66 respondentů, uvedlo, že znají celkem 13 různých organizací sdružující osoby s postižením zraku a jednu aplikaci pro osoby se zrakovým postižením. 15 respondentů uvedlo jako nejznámější organizaci Tyfloservis, 14 respondentů SONS. Tyflocentrum uvedlo 11 respondentů a 9 respondentů organizaci Světlušku. 36 respondentů celkem odpovědělo, že neznají žádnou organizaci sdružující osoby se zrakovým postižením. Z výzkumu vyplývá, že větší část populace zná organizace sdružující osoby se zrakovým postižením.

87 respondentů ví, jak ulehčit lidem s postižením zraku jejich bezpečný pohyb. Z výzkumu tedy vyplývá, že větší část populace má informace o vhodné pomoci lidem se zrakovým postižením a ví, jak tuto osobu oslovit nebo ji pomoci v případě potřeby. Nejvíce se s osobou se zrakovým postižením setkalo 51 respondentů ve městě a 46 respondentů se vyjádřilo, že se setkali v městské hromadné dopravě. Osobu se zrakovým postižením potkalo 35 respondentů při pracovní činnosti, v zaměstnání, Ve vlaku se s osobou s postižením zraku setkalo 15 respondentů a při pobytu v přírodě 12 respondentů.

Z výzkumu vyplývá, že větší část respondentů má informace o vhodné pomoci lidem se zrakovým postižením. 36 respondentů však neví, jak v případě potřeby těmto lidem pomoci.

8 respondentů považuje jako sociální bariéru horší možnost seznámení. 4 respondenti považují za obtížné začlenění do kolektivu a izolaci. Nedůvěru, nejistota, ostych, stud a sociální fobii považuje za bariéru 8 respondentů. Nedůvěru, nevěšmavost, orientaci v prostoru, nevhodně vybudovanou infrastrukturu, terč pro zloděje, méněcennost považuje za bariéru.

Zhodnocení výzkumných hypotéz

H1odpověď: Dle odpovědí z kvantitativního výzkumu vyplynulo, že nevhodně zaparkovaná vozidla jsou častým jevem v místě bydliště 73 respondentů, což je z celkového počtu 104 respondentů většina. Tato zaparkovaná vozidla představují fyzickou bariéru, která může při chůzi ohrožovat osoby s postižením zraku.

H2 odpověď: S osobou s postižením zraku se můžeme nejčastěji setkat ve městě. V dotazníkovém šetření uvedla téměř polovina, 51 dotázaných respondentů, že se s osobou s postižením zraku můžeme setkat často ve městě. V zaměstnání uvedlo setkání s osobou s postižením zraku 35 respondentů. Dále je možné se také setkat při cestování vlakem nebo na procházce v přírodě.

H3 odpověď: Většina osob dokáže navázat kontakt s osobou s postižením zraku. 83 ze 104 respondentů uvedlo, že dokáží navázat kontakt s osobou s postižením zraku.

H4 odpověď: Lidé mají často povědomí o důležitosti organizací, které pozitivním způsobem pomáhají osobám s postižením zraku. Z výzkumu vyplynulo, že 57 respondentů má povědomí o názvech organizací, které pozitivně pomáhají lidem se zrakovým postižením. K nejvíce zmiňovaným patří: SONS, Světluška, TyfloServis a TyfloCentrum, Bílá pastelka a Okamžik.

V průběhu zpracovávání diplomové práce byly získány údaje, které potvrdily hypotézy.

7 Doporučení pro praxi

Ze souhrnné tabulky vyplynulo, že osoby s typem získaného postižení, praktická nevidomost nejvíce ovlivňují fyzické bariéry. Osoby s typem vrozeného postižení praktická nevidomost s progresí a vrozená nevidomost ovlivňují všechny bariéry minimálně.

Shrnutí problematiky a návrhy pro využití v praxi.

Poznatky z výzkumu týkající se architektonických bariér jsme navrhli k začlenění do popisu tras pro nevidomé a v současné době zde jsou již k dispozici. Informace z výzkumu architektonických bariér byly zaslány Magistrátu města Brna prostřednictvím konzultanta pro odstraňování architektonických bariér. Magistrát města Brna se úpravami komunikací a chodníků pravidelně zabývá.

Na obrázku č. 1 z výzkumné části práce se nachází z mého pohledu nebezpečný přechod pro chodce, který je umístěn v blízkosti konečné tramvaje č. 5 ve Štefánikové čtvrti a autobusů č. 44, 46, 57. Vozovka, kde se nachází přechod pro chodce je poškozená a prasklá místa mohou způsobit osobám s postižením zraku pád do vozovky. Vybraný úsek je silně frekventovaný. Samotný přechod pro chodce absentuje hmatný vodící pás přechodu a přechod není veden přímo, ale zešikma. Návrhy pro praxi vidím v obnově vozovky, přilehlého chodníku a doplnění nezbytných hmatných prvků pro nevidomé, např. vodícího pásu pro nevidomé vzhledem k charakteristice přechodu pro chodce. Co se týče dopravní situace části ulice Merhautova, u které se nachází konečná tramvaje č. a autobusy č. 44, 46, 57 a přechod pro chodce na objektu č. 1, by bylo vhodné umístit u přilehlých přechodů pro chodce retardéry. Je to silně frekventovaná oblast, ve které se pohybuje veškerá populace od nejmenších dětí až po seniory.

Závěr

Diplomová práce se zabývá oblastí pěti druhů bariér z pohledu osoby se zrakovým postižením.

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část se věnuje zrakovému postižení a jeho charakteristice, vymezení základních pojmů, klasifikaci osob se zrakovým postižením s důrazem na kategorii postižení a bariéry v životě osob se zrakovým postižením.

Praktická část se zabývá bariérami z pohledu osoby se zrakovým postižením. Jsou to bariéry fyzické, psychické, sociální, komunikační a architektonické. Cílem práce je na základě analýzy dopravně technických prvků ve vybraných úsecích zhodnotit z pohledu nevidomé osoby bezpečnost a užívání této trasy. Z výzkumu vyplynulo, že za nejproblematičtější bariéru považují osoby se zrakovým postižením bariéru fyzické a jako druhou bariéry architektonické. Výzkum je podložen zprávou konzultanta pro odstraňování bariér a výsledná zpráva byla odeslána na Magistrát města Brna, který se odstraňováním bariér zabývá. Celá trasa je zdokumentovaná s popisem míst, kde chybí navigační prvky a zařazena do tras pro nevidomé. Dotazníkové šetření ve výsledných tabulkách ukázalo, že 64 respondentů má povědomí o organizacích pomáhajících osobám se zrakovým postižením, zatímco 36 respondentů takové povědomí nemá.

Výzkumu dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 104 respondentů ve věku od 18 let až nad 71 let z třinácti krajů České republiky. S osobou se zrakovým postižením se respondenti setkali nejvíce ve městě. Jaké sociální bariéry mohou ovlivňovat osoby se zrakovým postižením uvedli respondenti obavy v komunikaci, horší možnost seznámení a začlenění do kolektivu. Nejčastější bariéry v místě bydliště uvedli respondenti nevhodně zaparkované automobily, nezabezpečené výkopy, vystavené reklamní poutače a zboží na chodnicích. Znalí, jaké organizace pomáhají osobám se zrakovým postižením a měli povědomí o tom, jak v případě naléhavé situace správně pomoci.

Literatura

ARENGLI, Alberto, BELOMETTI Simone, BRIGNOLI Francesca, FOGLI Daniela, GENTILIN Fulvio, and PLEBANI Nicola. 2018. [online] UniBS4All: A Mobile Application for Accessible Wayfinding and Navigation in an Urban University Campus. In *Proceedings of the 4th EAI International Conference on Smart Objects and Technologies for Social Good (Goodtechs '18)*. Association for Computing Machinery, New York, NY, USA, 124–129. [cit. 2022-05-29] Dostupné z: <https://doi.org/10.1145/3284869.3284900>

BASLEROVÁ, P. a kol. Metodika práce se žákem se zdravotním postižením. Olomouc: UP, 2012. ISBN 987-80-244-3307-3

BENEŠ, P. Zraková postižení: behaviorální přístupy při edukaci s pomůckami. Grada: 2019. ISBN 978-80-271-2110-6

CAMPISI, Tiziana, Matteo IGNACCOLO, Giuseppe INTURRI, Giovanni TESORIERE a Vincenza TORRISI. Hodnocení požadavků na chůzi a mobilitu osob se zrakovým postižením v městském prostoru. *Research in Transportation Business & Management* [online]. 2021, (40) [cit. 2022-05-29]. ISSN 2210-5395

CERHA, J., LANGROVÁ I. *Špatně vidím (nevidím), můžete mi pomoci*. Vydání: 2. Praha: Tyfloservis, 2020. ISBN 978-80-905611-6-8.

DELLA LÍBERA, Bianca a Claudia JURBERG. Teenagers with visual impairment and new media: A world without barriers. *British Journal of Visual Impairment* [online]. 2017, 35(3), 247-256 [cit. 2022-04-15]. ISSN 0264-6196.

DYCK, Herman van. Ne tako ampak tako: knjižica nasvetov za prijaznejše druženje s slepimi. *Ljubljana: SLS, 1992*.

ELIÁŠKOVÁ, K. Historický vývoj výuky mateřského jazyka u žáků se zrakovým postižením. Praha: Univerzita Karlova, 2020. ISBN 978- 80 -7603 – 237- 8

FINKOVÁ, D.; LUDÍKOVÁ, L.; RŮŽIČKOVÁ, V. Speciální pedagogika osob se zrakovým postižením. Olomouc: VUP, 2007. ISBN 978-80-244-1857-5

- FINKOVÁ, D., Rozvoj hapticko-taktilního vnímání osob se zrakovým postižením. Olomouc: VUP, 2011. ISBN 978-80-244-2742-3
- FITT, Roy A; MASON, Heather. Sensory handicaps in children. NCSE, 1986.
- GAVORA, P. Úvod do pedagogického výzkumu. Brno: Paido 2 000. ISBN 80- 85931-79-6
- HAMADOVÁ, P., KVĚTOŇOVÁ, L., NOVÁKOVÁ, Z. Oftalmopedie. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-159-1
- HENDL, J. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.
- Chew FLM, Salowi MA, Mustari Z, Husni MA, Hussein E, Adnan TH a kol. (2018) Odhady zrakového postižení a jeho příčin z Národního očního průzkumu v Malajsii (NESII). PLoS ONE 13(6): e0198799.
- JANZEN, Jörg. Räumliche Mobilität und Existenzsicherung. 1999.
- KELBLOVÁ, A. Náprava poruch binokulárního vidění. Praha: Septima, 2000. ISBN 80-7216-121-0
- KUCHYNKA, P. a kol. Oční lékařství. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-5079-87
- KVĚTOŇOVÁ-ŠVECOVÁ, L., Oftalmopedie. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-84-2
- LECHTA, V. Diagnostika narušenej komunikačnej schopnosti. Martin: Osvěta, 1995. ISBN 80-88824-18-4
- LUDÍKOVÁ, L. Speciální pedagogika osob s postižením zraku. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006. ISBN 80-244-1213-6
- MIOVSKÝ, M. Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1362-4.
- MORAVCOVÁ, D. Zraková terapie slabozrakých a pacientů s nízkým vizem. Praha: Triton, 2004. ISBN 80-7254-476-4

Park, Jun, and Subeh Chowdhury. *The journey experience of visually impaired people on public transport in London*. 2018. ISSN 0967-070X.

POZO, Nicolás, Fernando YUPA a Edy AYALA. Intelligent White Cane for Visually Impaired People Based on an Ultrasonic Sensor. ROCHA, Álvaro, Paulo Carlos LÓPEZ-LÓPEZ a Juan Pablo SALGADO-GUERRERO, ed. *Communication, Smart Technologies and Innovation for Society* [online]. Singapore: Springer Singapore, 2022, 2022-09-28, s. 645-657 [cit. 2022-04-16]. Smart Innovation, Systems and Technologies. ISBN 978-981-16-4125-1.

PRZYBYŁA, Katarzyna, Maria HEŁDAKOVÁ a Izabela Kurtyka MARČÁK. Aktuální požadavek na odstranění architektonických bariér mezi seniory v Polsku. *International Journal of Environmental Research and Public Health* [online]. 14.7.2019 [cit. 2022-05-29]

SOVÁK, M. a kol. Defektologický slovník. Jinočany: H&H, 2000. ISBN 80-86022-76-5

SYNEK, S., SKORKOVSKÁ, Š. Fyziologie oka a vidění. Praha: Grada, 2004. ISBN 80-247-0786-1

SÝKORA, František. Úvod do studia předmětu sociální komunikace. Brno: Institut mezioborových studií, 2008. Tisk: BonnyPress. www. bony.cz

ŠVARÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Portál, 2007. ISBN 978 -80 -7367 -313 -0

VÁGNEROVÁ, M. Vývojová psychologie. Praha: Portál s.r.o., 2000. ISBN 80-7178-308-0

VÁGNEROVÁ M., HADJ-MOUSSOVÁ, Z., ŠTECH, S. Psychologie handicapu. Praha: Karolinum, 2000. ISBN 80-718-4929-4

VALENTA, Milan. Přehled speciální pedagogiky: rámcové kompendium oboru. Praha: Portál, datum dotisku: 2021. ISBN 978-80-262-0602-6

VÍTKOVÁ, M. Integrovaná speciální pedagogika. Brno: Paido, 2004. ISBN 80-7315-071-9

VÍTKOVÁ, M. Otázky speciálně pedagogického poradenství. Brno: MSD, 2004. ISBN 80-86633-23-3

VIVEKANAD, U., LAPAM, P., PRADEEP, B., TARAPRASAD, D., Das, BIKASH, C., ROHIT, K. (2018). The Tribal Odisha Eye Disease Study (TOES) 1: prevalence a příčiny zrakového postižení u domorodých dětí v městské škole ve východní Indii. Pages 145.e1-145.e6, ISSN 1091-8531

VLKOVÁ, E. PITROVÁ, Š., VLK, F. Lexikon očního lékařství. 1. vydání. Brno: Prof. Ing. František Vlk DrSc, 2008. ISBN 978-80-239-8906-9

VRUBEL, M. Facilitátory a bariéry školní a sociální inkluze osob se zrakovým postižením. Brno: Masarykova univerzita, 2015. ISBN 978-80-210-8022-5

WALTHESOVÁ, Renate. Úvod do vzdělávání nevidomých a slabozrakých. E. REINHARDT, 2005.

WIENER, P. Prostorová orientace zdravotně postižených. 2. vyd. Praha: UK IRZP, 2006. ISBN 80-39 - 6775 – 4

Internetové odkazy

<https://doi.org/10.1016/j.jth.2018.05.008>
https://10.1007/978-981-16-4126-8_58
<https://mkn10.uzis.cz/prohlizec/H53>
<https://doi.org/10.1177/0264619617711732>
<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0198799>
<https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2020.100434>
https://wikisofia.cz/wiki/Komunikační_bariéry
<http://www.brailnet.cz/sons/docs/konc98.htm#5>
<http://www.brailnet.cz/sons/casopis/2001/zora06.htm>
<https://apas.cz/slovnicek-pojmu/bariery-v-komunikaci/>
Co jsou to bariéry v komunikaci | Slovníček pojmů - Apas.cz
<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1076/o pep.5.3.143.8364>
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S109185311730513X>
<https://www.helpnet.cz/monitoring-medii/cerne-ovce-prekazky-i>
<https://www.helpnet.cz/aktualne/e-bariery-osob-se-zdravotnim-postizenim>
<https://mediately.co/cz/icd/H00-H59/set/H53-H54/poruchy-videni-a-slepota>
<https://www.mpb.cz/cs/prevence/osoby-s-handicapem/informacni-hlasove-majacky-pro-nevidome.html>
https://www.mpsv.cz/documents/20142/225526/Umluva_o_pravech_osob_se_ZP.pdf/1e95a34b-cbdf-0829-3da2-148865b8a4a8
<https://www.brno.cz/brno-aktualne/tiskovy-servis/tiskove-zpravy/a/akcni-plan-pro-postupne-odstranovani-barier-ukazuje-cestu-k-pristupnemu-mestu/>
<https://www.ceskatelevize.cz/porady/10267555396-jeden-spolecny-svet/210572231090003-nevidomi/>
<https://www.brno-aktuality.cz/zpravy/v-brne-se-odstranuji-bariery-opraven-byl-dalsi-prechod/>
<https://doi.org/10.3390/ijerph16142601>
<https://doi.org/10.1016/j.rtbm.2020.100592>
<https://doi.org/10.1016/j.rtbm.2020.100592>
<https://doi.org/10.3390/ijerph16142601>
<https://doi.org/10.1145/3284869.3284900>

Seznam tabulek a grafů

Seznam tabulek

Tabulka 1: WHO Členění zrakových vad podle oblastí postižení zrakového analyzátoru .	13
Tabulka 2: Klasifikace osob se zrakovým postižením podle Kuchynky (2 000)	14
Tabulka 3: WHO MKN 10 klasifikace poruch vidění a nemoci oka (H00 – H59)	15
Tabulka č. 5: Poruchy Binokulárního vidění podle Eliáškové (2020)	17
Tabulka č. 6: Vymezení nevidomosti dle Finkové, Ludíkové, Růžičkové (2007)	18
Tabulka č. 7: Výčet druhů bariér v místě bydliště respondentů	42
Tabulka č. 8: Souhrnná tabulka sociálních bariér dle respondentů.....	43

Seznam grafů

Graf č. 1: Grafické znázornění návštěvnosti dotazníku.....	39
Graf č. 2: Grafické znázornění věkové kategorie respondentů.....	40
Graf č. 3: Respondenty uváděné oblasti/ kraje České republiky	41

Seznam příloh

Příloha I: Rozhovory	57
Příloha II: Otázky polostrukturovaného rozhovoru	64
Příloha III: Dotazník pro intaktní veřejnost s názvem Bariéry osob s postižením zraku	65
Příloha IV: Architektonické bariéry	66

Příloha I: Rozhovory

Rozhovor s participantem A

Dobrý den, jmenuji se Šárka Bečicová. Děkuji, že jste přišla/přišel ohledně rozhovoru do mého výzkumu, který se týká problematiky bariér osob s postižením zraku.

1. Můžete mi říct svoje křestní jméno?

Jmenuji se Josef.

2. Jak se Vám dnes daří?

Děkuji za optání, daří se mi skvěle. Ráno jsem se probudil, což už samo o sobě je důvodem k radosti. Nic mě nebolí, kolem sebe mám většinou příjemné a pozitivně naladěné kolegy, včera jsem byl na vyjížděce, těším se, až nám zase otevřou lezeckou stěnu... To všechno jsou bonusy navíc.

3. Jste ženatý?

Jsem ženatý, už 25 let.

4. Pracujete nebo studujete v Brně?

Pracuji už 40 let v jedné firmě.

5. Cestujete často autobusem, vlakem nebo dopravním prostředkem MHD?

MHD min. 2x denně, vlakem cca 1x týdně.

6. Využíváte při cestování doprovod osoby?

Při běžném cestování po Brně ne. Jen v případě, že jedu na místo, kde to vůbec neznám. Ale i tam se snažím si o cestě zjistit co nejvíc informací a vytvořit si nějaký itinerář.

7. Využíváte při cestování vodícího psa?

Ne.

8. Využíváte při cestování bílou hůl?

Ano.

9. Popište prosím všechny prostředky, které při cestování využíváte.?

Cestovní tramvaje, trolejbusy, vlaky (výjimečně letadla a lodě), z orientačních bílou hůl a vysílač povelů.

10. Co pro Vás osobně znamenají bariéry?

Zbytečné překážky, které je nutné překonat.

11. Jaké vnímáte ve svém životě psychické bariéry?

Myslím, že žádné.

12. Jaké máte postižení zraku?

Praktická slepota / zbytek cca 3% vidění na jednom oku

13. Je vaše postižení vrozené nebo získané?

Získané – odchlípená sítnice na obou očích v důsledku pracovního úrazu

14. Způsobuje vám vaše postižení depresivní stavy, úzkosti?

Ne. Občas mě sice štve, že jsem v některých věcech odkázaný na pomoc vidících lidí, ale nehroučím se z toho.

15. Jaké vnímáte ve svém životě fyzické bariéry?

To by bylo na román. Nezabezpečené výkopy, přerostlá vegetace, zavěšené poutače, poutače typu A na chodnicích, vystavené zboží na chodnicích, nezabezpečené restaurační předzahrádky, špatně zaparkovaná auta a v poslední době i odložená sdílená kola a koloběžky.

16. Jaké pocity prožíváte, když se pohybujete v neznámém prostředí?

V neznámém prostředí, kam se dostanu z vlastní vůle je to zvědavost, jak se z toho vymotám. Pokud se tam dostanu nečekaně a nemám o daném prostoru vůbec žádnou představu, tak je to velká nejistota. Pokud jde o prostředí, které může být i potencionálně nebezpečné (sauna, stavba, prostor lesa, kde se aktuálně těží dřevo apod.) tak je to naštvání na člověka, který mě v této situaci, byť jen na chvíli opustil.

17. Jaké vnímáte ve svém životě sociální bariéry?

Žádné sociální bariéry si nepřipouštím.

18. Stýkáte se s komunitou osob např. v organizaci sdružující osoby s postižením zraku?

Organizovaně jen výjimečně, např. při nějaké akci typu zájezdu. Mnohem častěji se stýkám se stejně postiženými přáteli, které si sám vyberu.

19. Máte obavy z komunikace na sociálních sítích?

Obavy z toho nemám, ale k srdci mi to nepřiřostlo. Na všech platformách, na kterých jsem se zaregistroval, jsem se zaregistroval jen proto, abych zjistil, jak to funguje. Aktivněji využívám jen Facebook a messenger, ale v průměru jim věnuji max 5 minut denně.

20. Čeho se nejvíc obáváte?

Nevím, Asi ničeho. Snad jen Při klusu na koni po úzkých lesních cestičkách toho, že mě smete nebo propíchne nějaká ulomená či do cesty přesahující větev.

Rozhovor s participantem B

Dobrý den, jmenuji se Šárka Bečicová. Děkuji, že jste přišla/přišel ohledně rozhovoru do mého výzkumu, který se týká problematiky bariér osob s postižením zraku.

1. Dobrý den, jmenuji se Šárka Bečicová. Můžete mi říct svoje křestní jméno?

Jmenuji se Eliška

2. Jak se Vám dnes daří?

Daří se mi výborně.

3. Jste vdaná/ženatý?

Vdaná

4. Pracujete nebo studujete v Brně?

Ano, pracuji.

5. Cestujete často autobusem, vlakem nebo dopravním prostředkem MHD? Ano, často cestuji prostředky MHD.

6. Využíváte při cestování doprovod osoby?

Ne, nevyužívám, doprovází mě vodící pes.

7. Využíváte při cestování vodícího psa?

Ano.

8. Využíváte při cestování bílou hůl?

Ano, využívám.

9. Popište prosím všechny prostředky, které při cestování využíváte.

Při cestování využívám bílou hůl, vodícího psa a občas i lidského průvodce.

10. Co pro Vás osobně znamenají bariéry?

Třeba to, že lidé správně nedokáží říct správné číslo dopravního prostředku, pokud se mi včas neozve z reproduktoru.

11. Jaké vnímáte ve svém životě psychické bariéry?

Nevnímám žádné.

12. Jaké máte postižení zraku?

Jsem od narození zcela nevidomá.

13. Je vaše postižení vrozené nebo získané?

Vrozené

14. Způsobuje vám vaše postižení depresivní stavy, úzkosti?

Dnes už ne, ale v pubertě jsem se často zamýšlela nad tím, proč zrovna já jsem nevidomá.

15. Jaké vnímáte ve svém životě fyzické bariéry?

V podstatě žádné, naučila jsem se s tímto postižením žít.

16. Jaké pocity prožíváte, když se pohybujete v neznámém prostředí? Zažívám velké vypětí, ale vždy mě uklidní lidé, kteří dokážou pomoci.

17. Jaké vnímáte ve svém životě sociální bariéry?

Žádné, naučila jsem se už žít se svým postižením.

18. Stýkáte se s komunitou osob např. v organizaci sdružující osoby s postižením zraku?

Ano, ráda pro ně i pracuji.

19. Máte obavy z komunikace na sociálních sítích?

Nemám, také je moc nepoužívám, mám svoji důležitější práci.

20. Čeho se nejvíc obáváte?

Myslím si, že ničeho, protože za svůj život jsem prožila různé situace.

Rozhovor s participantem C

Dobrý den, jmenuji se Šárka Bečicová. Děkuji, že jste přišla/přišel ohledně rozhovoru do mého výzkumu, který se týká problematiky bariér osob s postižením zraku.

1. Dobrý den, jmenuji se Šárka Bečicová. Můžete mi říct svoje křestní jméno?

Zdeněk.

2. Jak se Vám dnes daří?

Docela dobře.

3. Jste vdaná/ženatý?

Ženatý

4. Pracujete nebo studujete v Brně?

Ano, pracuji v odbočce SONS Brno střed jako administrativní pracovník.

5. Cestujete často autobusem, vlakem nebo dopravním prostředkem MHD?

Ano, cestuji hlavně MHD.

6. Využíváte při cestování doprovod osoby?

Ne.

7. Využíváte při cestování vodícího psa?

Ne.

8. Využíváte při cestování bílou hůl?

Občas ano.

9. Popište prosím všechny prostředky, které při cestování využíváte.

Občas bílou hůl a hlavně povelový vysílač.

10. Co pro Vás osobně znamenají bariéry?

Občas nevidím na tabuli s čísly MGD, musím si nechat poradit, a ne vždy mi cestující poradí dobře.

11. Jaké vnímáte ve svém životě psychické bariéry?

Nemám rád, když je všude hodně lidí, ztěžuje mi to orientaci v prostoru.

12. Jaké máte postižení zraku?

Jsem prakticky nevidomý od narození s postupnou progresí.

13. Je vaše postižení vrozené nebo získané?

Vrozené.

14. Způsobuje vám vaše postižení depresivní stavy, úzkosti?

Ne, ale štve mě to.

15. Jaké vnímáte ve svém životě fyzické bariéry?

Vadí mi, že už nemohu číst, vždy jsem četl rád.

16. Jaké pocity prožíváte, když se pohybujete v neznámém prostředí?

Žádné, když něco nemohu najít, zeptám se.

17. Jaké vnímáte ve svém životě sociální bariéry?

Žádné

18. Stýkáte se s komunitou osob např. v organizaci sdružující osoby s postižením zraku?

Ano stýkám, organizuji pro ně různé výlety, besedy a další akce.

19. Máte obavy z komunikace na sociálních sítích?

Nemám s tím problém.

20. Čeho se nejvíc obáváte?

Ničeho

Rozhovor s participantem D

Dobrý den, jmenuji se Šárka Bečicová. Děkuji, že jste přišla/přišel ohledně rozhovoru do mého výzkumu, který se týká problematiky bariér osob s postižením zraku.

1.Dobrý den, jmenuji se Šárka Bečicová. Můžete mi říct svoje křestní jméno?

Petra

2.Jak se Vám dnes daří?

Děkuji, nemám ve zvyku si stěžovat, v rámci možností se mám dobře.

3.Jste vdaná/ženatý?

Svobodná

4.Pracujete nebo studujete v Brně?

Ano, pracuji.

5.Cestujete často autobusem, vlakem nebo dopravním prostředkem MHD?

Ano.

6.Využíváte při cestování doprovod osoby?

Někdy.

7.Využíváte při cestování vodícího psa?

Ano

8.Využíváte při cestování bílou hůl?

Ano

9.Popište prosím všechny prostředky, které při cestování využíváte.

Vždy mám u sebe bílou hůl, v 99 % se mnou bývá můj vodící psí pomocník, a někdy je se mnou i lidský doprovod

10.Co pro Vás osobně znamenají bariéry?

Bariéry můžou mít různý charakter, jsem člověk, snažící se bariéry spíše překonávat, jsou to pro mě výzvy k tomu, abych se posunula někam dál. Něco ovlivnit můžu, něco méně, bariéry technické často není v mé moci vždy překonat, ale u těch psychických na tom rozhodně pracuju.

11.Jaké vnímáte ve svém životě psychické bariéry?

Největší bariérou asi pořád zůstává to, že vidomí lidé neví, jak s člověkem majícím nějaké zdravotní znevýhodnění, komunikovat. Jak navázat kontakt, jak s ním mluvit, aby mu neublížili, ale zároveň aby mu třeba pomohli. Z vlastní zkušenosti musím říct, že je to každopádně čím dál tím lepší, zvláště mladší lidé už se tolik nestydí, nebojí se oslovit nás atd. Nicméně je dobré říct, že i my nevidomí si často ty bariéry vytváříme svým chováním, přehnanými očekáváními atd.

12. Jaké máte postižení zraku?

Praktická nevidomost.

13. Je vaše postižení vrozené nebo získané?

Získané.

14. Způsobuje vám vaše postižení depresivní stavy, úzkosti?

Ne.

15. Jaké vnímáte ve svém životě fyzické bariéry?

Co se týká fyzických bariér, jsou to například ne vždy dobře fungující ozvučené hlásiče na dopravních prostředcích, sloužící k informování nevidomého o čísle a směru daného spoje, dále jsou to například restaurační zahrádky příliš zasahující do prostoru ulice, nebo nedostatečně, či nevhodně označená staveniště. Našlo by se toho určitě i více.

16. Jaké pocity prožíváte, když se pohybujete v neznámém prostředí?

Byly doby, kdy to pro mě býval velký stres, strach z toho, že se z nepříjemné situace nevymotám, nedostanu se, kam potřebuju atd. Čím více se ale samostatně pohybují, tím více jsem daným situacím vystavovaná, a tím více si na ně zvykám, a snažím se s nimi pracovat. Když to jde, danému problému předcházím, pokud to nejde, snažím se uklidnit, nenervovat se a přijít na to, jak z dané situace ven. Nicméně samozřejmě příjemné to nebývá.

17. Jaké vnímáte ve svém životě sociální bariéry?

Největší sociální bariérou asi vnímám to, že kvůli svému zrakovému znevýhodnění nemůžu některé aktivity vykonávat stejně jako člověk vidomý, týká se to hlavně volnočasových aktivit, ale nejen nich. Je to prostě o tom, že jsou místa a události, které je příjemnější a jednodušší, navštívit s vidomým doprovodem, který ale bohužel není vždycky k dispozici.

18. Stýkáte se s komunitou osob např. v organizaci sdružující osoby s postižením zraku?

Minimálně.

19. Máte obavy z komunikace na sociálních sítích?

Ne.

20. Čeho se nejvíc obáváte?

Ničeho

Příloha II: Otázky polostrukturovaného rozhovoru

1. Dobrý den, jmenuji se Šárka Bečicová. Můžete mi říct svoje křestní jméno?
Děkuji, že jste přišla/přišel ohledně rozhovoru do mého výzkumu, který se týká problematiky bariér osob s postižením zraku
2. Jak se Vám dnes daří?
3. Jste vdaná/ženatý?
4. Pracujete nebo studujete v Brně?
5. Cestujete často autobusem, vlakem nebo dopravním prostředkem MHD?
6. Využíváte při cestování doprovod osoby?
7. Využíváte při cestování vodícího psa?
8. Využíváte při cestování bílou hůl?
9. Popište prosím všechny prostředky, které při cestování využíváte.
10. Co pro Vás osobně znamenají bariéry?
11. Jaké vnímáte ve svém životě psychické bariéry?
12. Jaké máte postižení zraku?
13. Je vaše postižení vrozené nebo získané?
14. Způsobuje vám vaše postižení depresivní stavy, úzkosti?
15. Jaké vnímáte ve svém životě fyzické bariéry?
16. Jaké pocity prožíváte, když se pohybujete v neznámém prostředí?
17. Jaké vnímáte ve svém životě sociální bariéry?
18. Stýkáte se s komunitou osob např. v organizaci sdružující osoby s postižením zraku?
19. Máte obavy z komunikace na sociálních sítích?
20. Čeho se nejvíc obáváte?

Příloha III: Dotazník pro intaktní veřejnost s názvem Bariéry osob s postižením zraku

Dobrý den,

jmenuji se Šárka Bečicová a studuji na Univerzitě Palackého v Olomouci kombinovaný obor učitel/speciální pedagog pro 2. stupeň ZŠ, SŠ a učitel technických předmětů pro SŠ a praktických činností pro 2. st. ZŠ. V současné době pracuji na diplomové práci s názvem Bariéry v životě osob s postižením zraku. V souvislosti s tímto tématem Vás touto cestou prosím o podporu mé diplomové práce, vyplnění dotazníku. Cílem tohoto dotazníku je zjistit vaši osobní zkušenost s osobou s postižením zraku. Předem moc děkuji za Váš čas. Šárka Bečicová

1. Věk
2. Ve které části České republiky žijete? (Kraje)
3. Pokud ano – uveďte, kde v práci, na procházce, v MHD, ve vlaku
4. Pokud jste viděli osobu s postižením zraku, jak cestovala – v doprovodu. os, pes, hůl
5. Nacházejí se v místě vašeho bydliště tyto fyzické bariéry? Nezabezpečené výkopy, přerostlá vegetace atd.?
6. Může vy sám/a ulehčit lidem s postižením zraku jejich bezpečný pohyb ve vašem okolí?
7. Myslíte, že si, že lidé s postižením zraku mohou mít sociální bariéry?
8. Pokud ano, uveďte jaké
19. Víte, jak navázat kontakt s osobou s postižením zraku?
10. Znáte některé organizace sdružující osoby s postižením zraku? Pokud ano, uveďte jaké.
(<https://www.survio.com/cs/>)

Příloha IV: Architektonické bariéry

Ve svojí diplomové práci se zabýváme výzkumem architektonických bariér několika často využívaných, vybraných míst přestupních uzlů ve Štefánikově čtvrti (Černých polích) a Lesné ve městě Brně.

Na objektu č. 1 se nachází přechod pro chodce v blízkosti zastávky tramvaje č. 5 (Štefánikova čtvrt) a autobusů č. 44, 46, 57 směřující na vlakové spojení Brno Lesná, dále na Polikliniku Lesná, do Králova pole a Útěchova, Vranova u Brna. Přechod směřuje k zastávce autobusů uvedených u fotografie č. 1 na zastávku Štefánikova čtvrt'. Přechod pro chodce na straně u autobusové zastávky obsahuje signální pás, ale neobsahuje varovný pás a vodící pás přechodu. Protínají jej koleje a projíždějí tudy osobní vozidla, jelikož se v blízkosti nachází sídliště. Z mého pohledu je přechod pro chodce nebezpečný. Nevidomé osobě bez doprovodu zde hrozí bezprostřední nebezpečí úrazu či dezorientace.

Obrázek č. 1

Obrázek č. 2 navazuje na fotografii předchozí. Jedná se o druhou stranu přechodu pro chodce. Na konci přechodu pro chodce je vidět malá část signálního pásu, který vede směrem od kolejí (výstupu z tramvaje ve smyčce Štefánikova čtvrť). Chodník na zastávce Štefánikova čtvrť neobsahuje signální pás, varovný pás, Braillovský štítek a je plný nerovností. Okraj chodníku není olemován varovným pásem, proto je nástup do dopravního prostředku MHD nebezpečný.

Obrázek č. 2

Na obrázku č. 3 je „Zastávka Brno Lesná“ - nádraží. Tato zastávka rovněž neobsahuje žádné navigační prvky pro nevidomé – signální pás, varovný pás a ani Braillovský štítek. Avšak přechod pro chodce směřující k vlakovému spojení Brno Lesná výše uvedené prvky s výjimkou Braillovského štítku, který tam nebývá umístěn, obsahuje.

Obrázek č. 3

Na obrázku č. 4 jsou protilehlé „Zastávky Brno Lesná“ – přechod pro chodce s navigačními prvky pro nevidomé propojující obě zastávky MHD a přístupovou cestu k vlakovému spojení Brno Lesná.

Obrázek č. 4

Obrázek č. 5 – je zde vidět na protější zastávku (Lesná, nádraží) směr Štefánikova čtvrť.
Přechod pro chodce i na protější straně obsahuje navigační prvky – signální i varovný pás.

Obrázek č. 5

Na obrázku č. 6 je vidět chodník, pohled na zastávku MHD, který výše uvedené prvky neobsahuje a je plná nerovností.

Obrázek č. 6

Obrázek č. 7 ukazuje trasu vedoucí na vlakové nástupiště. Zastávka Brno Lesná se nachází těsně za přechodem pro chodce. Na fotografii lze zhlédnout ELP – elektronický informační panel s časem příjezdů dopravních prostředků MHD. Je však nutné pomocí ovladače povelů pro nevidomé zjistit, zda je zařízení aktivní. Ještě lze podotknout, že překážku v cestě tvoří pytel s odpadem, který je umístěn u popelnice stojící mimo chodník, avšak

do chodníku částečně zasahuje. Pro nevidomého člověka může tvořit nebezpečnou překážku.

Obrázek č. 7

Na obrázku č. 8 je přiblížen chodník, (trasa) vedoucí k vlakovému spojení. Směru se lze držet pomocí zábradlí vedoucího po levé straně a obrubníku na straně pravé. Těsně před koncem chodníku je úzká cesta, která vede vpravo zelení a kolem budovy. Tato úzká cesta také absentuje značení pro nevidomé a při cestě k vlakovému spojení může být matoucí. Do chodníku zasahuje tráva, která znemožňuje využití zvýšeného obrubníku jako přirozené vodící linie a přerostlá vegetace, (strom), v úrovni obličeje procházející osoby.

Obrázek č. 8

Na obrázku č. 9 lze vidět chodník vedoucí k vlakovému nástupišti postupně mění svoji podobu v asfaltovou komunikaci. Vodicím prvkem je zde zábradlí, které plynule navazuje a obrubník na protější straně chodníku.

Obrázek č. 9

Na obrázku č. 10 je cesta směřující k vlakovému spojení, která se mírně stáčí dolů. Podobně jako na předchozí fotografii jako vodící linie slouží zábradlí po levé straně a obrubník po straně pravé. Na fotografii je pohled shora na příchozí cestu a vlakové zastávky v obou směrech.

Obrázek č. 10

Obrázek č. 11 obsahuje pohled z vlakové zastávky směrem na Kuřim a pohled vzhůru na komunikaci vedoucí ze zastávky Brno Lesná. Železniční stanice obsahuje naváděcí a hmatné varovné pásy, které umožňují jak bezpečný pohyb po výše uvedené zastávce, tak i bezpečný nástup do vlaku. Vlaková zastávka má instalovaný ELP – elektronický informační systém, jehož funkčnost je třeba ověřit. Chválím vizuálně kontrastní označení zastávky i sloupů v obou směrech.

Obrázek č. 11

Obrázek č. 12. – Schody vedoucí z vlakového nástupiště směrem na lávku, která spojuje městskou čtvrť Černá pole a Lesnou. Tudy se lze dostat nejen na blízkou MHD, ale také pěším způsobem k ošetřujícím lékařům na Polikliniku Brno Lesná. Chodník se zábradlím, která vede k blízké pěší Lávce a k Poliklinice Lesná, může sloužit jako vodící linie pro nevidomé a lze jej nalézt na konci nástupiště. Na fotografii lze vidět schody vedoucí vzhůru k pěší lávce spojující brněnskou část Černá pole (Štefánikovu čtvrť) s částí Lesnou. Schody obsahují reflexní prvky, za posledním schodem je třeba odbočit vpravo a držet se navazujícího zábradlí.

Obrázek č. 12

Obrázek č. 13 je pohled z železničního spojení vedoucí pěší cestou směrem k Poliklinice Lesná. Nalevo se nachází Lidl Brno Lesná a vpravo komplex obchodů. Na konci chodníku se nachází frekventovaná pozemní komunikace s přechodem pro chodce. Jako vodící prvek je zde možné využít zábradlí až k přechodu pro chodce a na druhé straně chodníku zvýšený obrubník.

Obrázek č. 13

Obrázek č. 14. ukazuje přechod pro chodce, který se nachází na konci zábradlí. Konec chodníku je i na protější straně označen varovným pásem. Chodník neobsahuje žádné další navigační prvky. Zcela chybí signální pás, varovný pás a vodící pás přechodu pro chodce. Přechod pro chodce je velmi slabě vidět, pozemní komunikace je frekventovaná. Přejítí doporučuji pouze s doprovodem.

Obrázek č. 14

Na obrázku č. 15 se nacházíme se na zastávce Poliklinika Lesná. Lze se sem dostat MHD uvedenou v předchozích fotografiích a také pěší cestou z předchozí fotografie. Zastávka neobsahuje signální pás, varovný pás a ani Braillovský štítek. Přejíždění pro chodce je silně frekventované. Obsahuje signální a varovný pás pro nevidomé, je však hodně široký a měl by obsahovat vodící pás přechodu. Přejíždění pro chodce je nebezpečné, nevidomým osobám doporučuji přejít pouze s doprovodem.

Obrázek č. 15

Na obrázku č. 16 je vidět chodník vedoucí na Polikliniku Lesná. Na konci zastávky je třeba odbočit vpravo. Chodník se stáčí mírně vzhůru a jak je vidět na fotografii, je plný nerovností. Ty mohou nevidomou osobu zmást a navigovat špatným směrem např. do vozovky. Jako vodící linie zde může sloužit obrubník pravé strany chodníku. Na protilehlých stranách chodníku se nachází varovný pás. Pozemní komunikace vedoucí k Poliklinice Lesná je během dne frekventovaná. Na protější straně je nutné odbočit vpravo, ale v cestě se nachází překážka, nevhodně umístěná informační tabule a elektrický rozvaděč. Do chodníku zasahuje přerostlá tráva, takže obrubník je téměř nehmatný.

Obrázek č. 16

Obrázek č. 17 ukazuje přístupový chodník k Poliklinice Lesná. Jsou zde několikery schody a sjezdy pro kočárek. Schody nejsou vizuálně označené. Pro nevidomou osobu je zde velmi těžké se zorientovat v prostoru a nalézt správný směr k Poliklinice. Majáček pro nevidomé by usnadnil dohledání vchodu do budovy.

Obrázek č. 17

Obrázek č. 18 poukazuje na problematická místa, chybějící dlažbu v místech sjezdů pro kočárek nebo invalidní vozík k cestě na Polikliniku Lesná. Tato místa mohou osobám používající berle, vozík nebo osobám nevidomým, cestu k Poliklinice výrazně znepříjemnit.

Obrázek č. 18

Obrázek č. 19 předkládá chodník již přímo před Poliklinikou Lesná. Ke vchodu je možné se dostat pomocí vodící linie, zdi na levé straně, která nevidomou osobu přímo navede k Poliklinice. Informační hlasový majáček by byl mnohem účinnější, nepochybně také díky druhé frázi.

Obrázek č. 19

Obrázek č. 20 ukazuje pohled zblízka na vstup do komplexu Poliklinika Brno Lesná. Samotný vstup tvoří nájezdový můstek pro invalidní vozík nebo kočárek, který je na začátku i na jeho konci správně označen reflexními prvky. Sousedící schody mají na prvním i posledním schodu hmatné vizuální označení, které je však nevyhovující.

Správně by měla být označena horní hrana prvního a posledního schodu reflexním materiálem.

Obrázek č. 20

Komentář k dokumentu BC. Šárky Bečicové „architektonické bariéry ve městě Brně (Černá pole a Lesná)

ad foto 1:

"... Přechod pro chodce, na straně u autobusové zastávky, obsahuje signální pás, ale neobsahuje varovný pás a vodící pás přechodu."

* Přechod neobsahuje vodící pás přechodu, který by v tomto místě byl velice užitečný, protože se jedná o dlouhý, navíc šikmý přechod a jen při mírném vybočení chodce z přímého směru chůze hrozí vstup do frekventované vozovky. Konec přechodu je však vyznačen varovným pásem (označuje rozhraní chodníku a vozovky) nikoliv signálním pásem, který by měl nevidomé chodce nasměrovat na osu přechodu.

ad foto 2:

"... Chodník, na zastávce Štefánikova čtvrť, neobsahuje signální pás, varovný pás, Braillský štítek a je plný nerovností."

* Ano, chodník neobsahuje signální pás k označníku zastávky autobusů, takže je velmi obtížné jej dohledat. Braillský štítek s názvem zastávky, čísla linek a názvy cílových stanic pak nechybí na chodníku, ale na označníku zastávky.

ad foto 3:

"... Avšak přechod pro chodce směřující k vlakovému spojení Brno Lesná výše uvedené prvky s výjimkou Braillského štítku, který tam nebývá umístěn, obsahuje.

* Braillský štítek a přechod spolu nemají nic společného, proto i zmínka o něm je zbytečná a spíš jen matoucí.

ad 7:

"... Ještě lze podotknout, že překážku v cestě tvoří pytel s odpadem, který je umístěn u popelnice stojící mimo chodník, avšak do chodníku částečně zasahuje..."

* V době místního šetření tam už pytel s odpady nebyl. Jde o přechodný, Bohužel však o velice rozšířený typ překážek jako jsou kontejnery, reklamní poutače, přenosné dopravní značky, přerostlá vegetace atd. Ty dokážou nevidomé chodce zranit či dezorientovat i v jemu relativně dobře známém prostředí.

"... Na fotografii lze zhlédnout ELP – elektronický informační panel s časem příjezdů dopravních prostředků MHD."

* Nikoliv příjezdů, ale odjezdů.

* Byla ověřena plná funkčnost ELP i relevantnost hlasových informací.

ad foto 8:

"... Těsně před koncem chodníku je úzká cesta, která vede vpravo zelení a kolem budovy. Tato úzká cesta také absentuje značení pro nevidomé a při cestě k vlakovému spojení může být matoucí. "

* V tomto místě je dostatek přirozených vodicích linií a orientace zde je v zásadě bezpečná. Zde by byl jakýkoliv orientační prvek nadbytečný.

ad foto 11:

"... Železniční stanice obsahuje naváděcí a hmatné varovné pásy, které umožňují jak bezpečný pohyb po výše uvedené zastávce, tak i bezpečný nástup do vlaku."

* Zde bych jen upřesnil - výraz naváděcí pásy legislativa nezná. V tomto případě máte nejspíš na mysli "varovný pás s funkcí vodicí linie na straně kolejí (v bezpečné vzdálenosti od hrany nástupiště) a varovný pás na vzdálenější straně nástupiště od kolejí.

"... Vlaková zastávka má instalovaný ELP – elektronický informační systém, jehož funkčnost je třeba ověřit."

* Bylo ověřeno, že Elektronický LED diodový panel (ELP) je funkční a hlasové informace jsou relevantní.

"... Chválím vizuálně kontrastní označení zastávky i sloupů v obou směrech."

* Ano. Šedé sloupy na šedém pozadí chodníků jsou, pro osoby slabozraké, za zhoršených světelných podmínek prakticky neviditelné. Takové "vizuálně kontrastní" značení by bylo užitečné realizovat i v běžném, městském prostředí.

ad foto 12:

"... Schody obsahují reflexní prvky."

* Raději bych se držel oficiálního výrazu "vizuálně kontrastní prvky." V tomto případě by to měla být dobře, viditelně označená horní hrana prvního a posledního schodu každého ramene uvedeného schodiště (nikoliv zábradlí).

ad foto 13:

"... Jako vodící prvek je zde možné využít zábradlí až k přechodu pro chodce."

* Zábradlí končí asi 15 metrů před začátkem přechodu. Dál se jde podél obrubníku až k vozovce. Obrubník není vyvýšený, proto je zde při chůzi nutné dbát zvýšené opatrnosti.

"... Konec chodníku je i na protější straně označen varovným pásem. Chodník neobsahuje žádné další navigační prvky. Zcela chybí signální pás, varovný pás a vodící pás přechodu pro chodce."

* V první větě píšete, že na obou stranách je varovný pás, ve třetí větě to popíráte. Skutečnost je taková, že varovné pásy jsou na obou chodnicích. Vzhledem k tomu že tam je (byť velice oježděný) značený přechod, pak by měly být na chodnicích i signální pásy, které by nás měly nasměrovat k jeho přímému přejití. Vodící pás přechodu zde není nutný, protože vozovka je široká jen cca 6 metrů. Váš popis odpovídá přechodu, který je cca o 50 metrů dál, na úrovni autobusových zastávek Poliklinika Lesná. Tento přechod zde však zobrazený nemáte.

ad foto 16:

"... Jako vodící linie zde může sloužit obrubník pravé strany chodníku."

* Z fotografie č. 16 je patrné, že pravou stranu chodníku tvoří rozhraní chodníku s vozovkou. Tento obrubník proto V ŽÁDNÉM PŘÍPADĚ!!! nemůže sloužit jako vodící linie. Domnívám se, že fotografie zobrazuje popisovaný chodník v opačném směru, tedy od Polikliniky k zastávkám MHD. Tomu je nutné přizpůsobit i popis nebo, lépe, doplnit odpovídající fotografií.

ad foto 17:

"... Pro nevidomou osobu je zde velmi těžké se zorientovat v prostoru a nalézt správný směr k Poliklinice. Majáček pro nevidomé by usnadnil dohledání vchodu do budovy."

* Na fotografii č. 17 je rovný chodník, kde je možné využít přirozené vodící linie - rozhraní chodníku s trávnikem (byť trochu vrůstajícím do chodníku) - po obou jeho stranách. Orientační majáček by nebylo kam umístit, a navíc se ve volném prostoru nepoužívá.

ad foto 18:

"... Informační hlasový majáček by byl mnohem účinnější, nepochybně také díky druhé frázi."

* Orientační hlasový majáček, z důvodu orientace, zde není nezbytný, protože ke vchodu je možné spolehlivě přijít podél zmíněné, přirozené vodící linie. Jeho instalace, zejména pak obsah jeho druhé fráze, by však nevidomým osobám usnadnil prvotní orientaci v budově Polikliniky (informace o tom, kde je lékárna, kde jsou schody do patra apod.)

Tolik jen faktické připomínky, týkající se obecné přístupnosti prostředí pro nevidomé osoby. K dalším nepřesnostem - překlepům, gramatice, kontinuitě textů a jejich souvislostí s fotografiemi atd., mi nepřísluší se vyjadřovat.

V Brně dne 14. 10. 2021

Josef Konečný

TyfloCentrum Brno o.p.s.

Chaloupkova 3131/7

612 00 Brno-Královo Pole

Odstraňování architektonických bariér

mob.: 774 715 110

maill: <mailto://bariery@tyflocentrumbrno.cz>

web: <http://bariery.centrumpronevidome.cz>

ABSTRAKT

Tato diplomová práce řeší problematiku bariér osob se zrakovým postižením při využívání městské hromadné dopravy. Cílem bylo zjistit, jaké bariéry nejvíce ovlivňují život osob se zrakovým postižením. Práce je zaměřena na vybrané dopravní uzly ve městě Brně, Štefánikově čtvrti a městské části Brno – Lesná. Vyhodnocení probíhalo na základě polostrukturovaného rozhovoru čtyř respondentů, dvou mužů a dvou žen s vrozeným i získaným zrakovým postižením doplněné dotazníkovým šetřením 104 intaktních respondentů. Výsledky ukazují, že nejvíce ovlivňují život osob se zrakovým postižením bariéry fyzické. Součástí výzkumu je výzkum architektonických bariér vybraného přestupního uzlu ve městě Brně podložený zprávou konzultanta pro odstraňování bariér. V závěru jsou formulovány kroky, kterými lze vyřešit nalezené bariéry a zvýšit bezpečí osobám se zrakovým postižením při pohybu ve městě Brně.

Klíčová slova:

Bariéry, osoby se zrakovým postižením, zrakové postižení

ABSTRACT

This diploma thesis deals with the issue of barriers for the visually impaired people when using public transport. The aim was to find out which barriers most affect the lives of the visually impaired people. The work is focused on selected transport hubs in the city of Brno, Štefánik district and the city district Brno - Lesná. The evaluation was based on a semi-structured interview of four respondents, two men and two women with congenital and acquired visual impairments, supplemented by a questionnaire survey of 104 intact respondents. The results show that physical barriers have the greatest impact on the lives of the visually impaired. Part of the research is the examination of architectural barriers of a selected interchange in the city of Brno based on the report of a consultant for the removal of barriers. In the conclusion, the steps are formulated that can solve the problems with the barriers found and help to increase the safety of visually impaired people when moving in the city of Brno.

Keywords:

Barriers, visual impairment, visually impaired people

Anotace

Jméno a příjmení:	Bc. Šárka Bečicová
Katedra:	Ústav speciálněpedagogických studií
Vedoucí práce:	PhDr. Kateřina Kroupová, Ph. D.
Rok obhajoby:	2022

Název práce:	Bariéry v životě osob se zrakovým postižením
Název práce v angličtině:	Barriers in the lives of people with visual impairment
Anotace práce:	Diplomová práce se zabývá bariérami osob se zrakovým postižením. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část se věnuje zrakovému postižení a jeho charakteristice a klasifikaci osob se zrakovým postižením. Poslední část je věnována vybraným bariérám v životě osob se zrakovým postižením. V praktické části jsme zvolili kombinaci výzkumu, kvalitativní a kvantitativní. V kvalitativním výzkumu jsme se pomocí metody polostrukturovaného rozhovoru zaměřili na zhodnocení bariér v životě osob se zrakovým postižením. Provedli jsme výzkum architektonických bariér často využívaného přestupního uzlu ve městě Brně, který je podložen zprávou konzultanta architektonických bariér. V kvantitativní části výzkumu jsme shrnuli výsledky empirického šetření metodou dotazníku, ve které jsme oslovili intaktní populaci.
Klíčová slova:	Zrakové postižení, osoby se zrakovým postižením, bariéry
Anotace v angličtině:	The diploma thesis deals with the barriers of visually impaired people. The thesis is divided into theoretical and practical part. The theoretical part deals with visual impairment and its characteristics, and classification of visually impaired people. The last part is devoted to selected barriers in the lives of visually impaired people. In the practical part we used a combination of qualitative and quantitative research. In the qualitative research we focused on the evaluation of barriers in the lives of visually impaired people using the method of semi-structured interview. We conducted a research of the architectural barriers of the frequently used intersection in the city of Brno, which is based on the report of the architectural barrier consultant. In the quantitative part of the research, we summarized the results of an empirical survey using the questionnaire method, in which we addressed the intact population.

Klíčová slova v angličtině	Visual impairment, visually impaired people, barriers
----------------------------	---